

NOEST

Hout
Gereedschap
Ambacht

NR 01 - SEPTEMBER 2022

Mijn favoriete tools
Niels Bedeaux

De werkplaats van
Marcel Teunissen

Geert van Dijk
van de Arnhemse Fijnhouthandel

**‘Ik heb nog nooit
iemand ontmoet met
een hekel aan hout’**

*Dossier: geschiedenis
van de schaaf*

We gaan vooruit

In 1984 is Baptist Arnhem begonnen in de binnenstad en heeft zich toen uitgebouwd naar drie winkels. Zeven jaar geleden hebben we de stap gezet om deze winkels te verruilen voor een bedrijfspand met magazijn vlak buiten het centrum. De focus binnen Baptist ligt nu geheel op gereedschappen, machines en toebehoren voor de houtbewerker. De liefde voor houtbewerken zag ik als kind al bij onze klanten en medewerkers. Die liefde zie ik de laatste jaren bij steeds meer mensen ontstaan.

Hout en werken met hout wordt door steeds meer klanten als een mooi vak of mooie hobby gezien. De waardering voor hout en werken met hout stijgt. Een zelfgemaakt meubel of ander werkstuk spreekt tot de verbeelding en geeft een trots gevoel. En het is duurzaam.

Niet alleen het vak of de hobby is duurzaam, ook de gereedschappen waarmee gewerkt wordt, zijn duurzaam. Bij zorgvuldig gebruik kunnen ze makkelijk over naar een volgende generatie. Wij hebben een duurzame relatie met de fabrikanten. En met onze medewerkers. Veel van onze medewerkers werken al vele jaren bij Baptist. In al die jaren doen zij veel kennis op. Die kennis verspreiden we in de winkel, via de webwinkel, via workshops en productpresentaties en nu ook via een magazine.

In deze eerste editie leest u het verhaal van Sjors en Job van VersHout over hun ontwikkeling. Over Peter Peer met een cursist en het nut van het volgen van een cursus. En Koen van Oort, meubelmaker en docent Meubel en Interieurbouw, gaat elke editie een column schrijven. Ook diverse klanten komen aan het woord en in beeld.

Er gaan meer edities komen. We houden zoals gezegd van duurzaam, niet van iets eenmaligs.

Veel leesplezier en vooral ook veel plezier met uw werk of hobby houtbewerking.

We gaan door.

Titus Baptist

COLOFON

Hoofredactie

Titus Baptist

Eindredactie

Joanne Janssen

Redactie

Hilde Wijnen en Margriet Brus

Drukkerij

Senefelder Misset

Concept en vormgeving

Studio Kaap

Fotografie

Ivo Hutten

Druk

2022 – 1^e editie

Oplage

10.000

Copyright © 2022

Baptist Arnhem bv

BAPTIST

Baptist Arnhem bv

Vlamoven 32

6826 TN Arnhem

T: 026-3512856

E: support@baptist.nl

IN DEZE EDITIE

NR 01 - SEPTEMBER 2022

16

Dossier gereedschap
Steek- en hakbeitels

Uit de kunst
Woodcarver Dirk Reinders

32

40

Een tweede leven Stichting Recap

- 6 De werkplaats van**
Marcel Teunissen
- 9 Column Koen van Oort**
Het potlood
- 10 Keuzehulp**
Slijphulpstukken & steekbeitels
- 11 Mijn favoriete tools**
Niels Bedeaux
- 16 Dossier gereedschap**
Steek- en hakbeitels
- 20 Zo werk je veilig**
Persoonlijke beveiligingsmiddelen
- 21 In beeld**
Meron Brouwer
- 22 Kijk op hout**
Geert van Dijk over inlands hout
- 26 Made in**
Germany
- 27 Hout & ...**
Katinka Waelbers met hout & glas
- 28 Ondernemersinterview**
Sjors van der Meer en Job Suijker
- 32 Uit de kunst**
Woodcarver Dirk Reinders
- 34 Dossier oude ambacht**
De geschiedenis van de schaaf
- 39 Jong geleerd**
Remi Vreuls
- 40 Een tweede leven**
Stichting Recap
- 43 In beeld**
Geesje Liedmeier
- 44 Eerste hulp bij slijpen en wetten**
Deel 1: handmatig slijpen en wetten
- 47 In beeld**
Bert Aalbers
- 48 Leerling en meester**
Peter Peer en Ingrid Veldhuizen
- 50 Boekentips**
Tips van Baptist
- 51 Noeste woordzoeker**
Maak kans op een Record Power Sabre 250 lintzaagmachine!

44

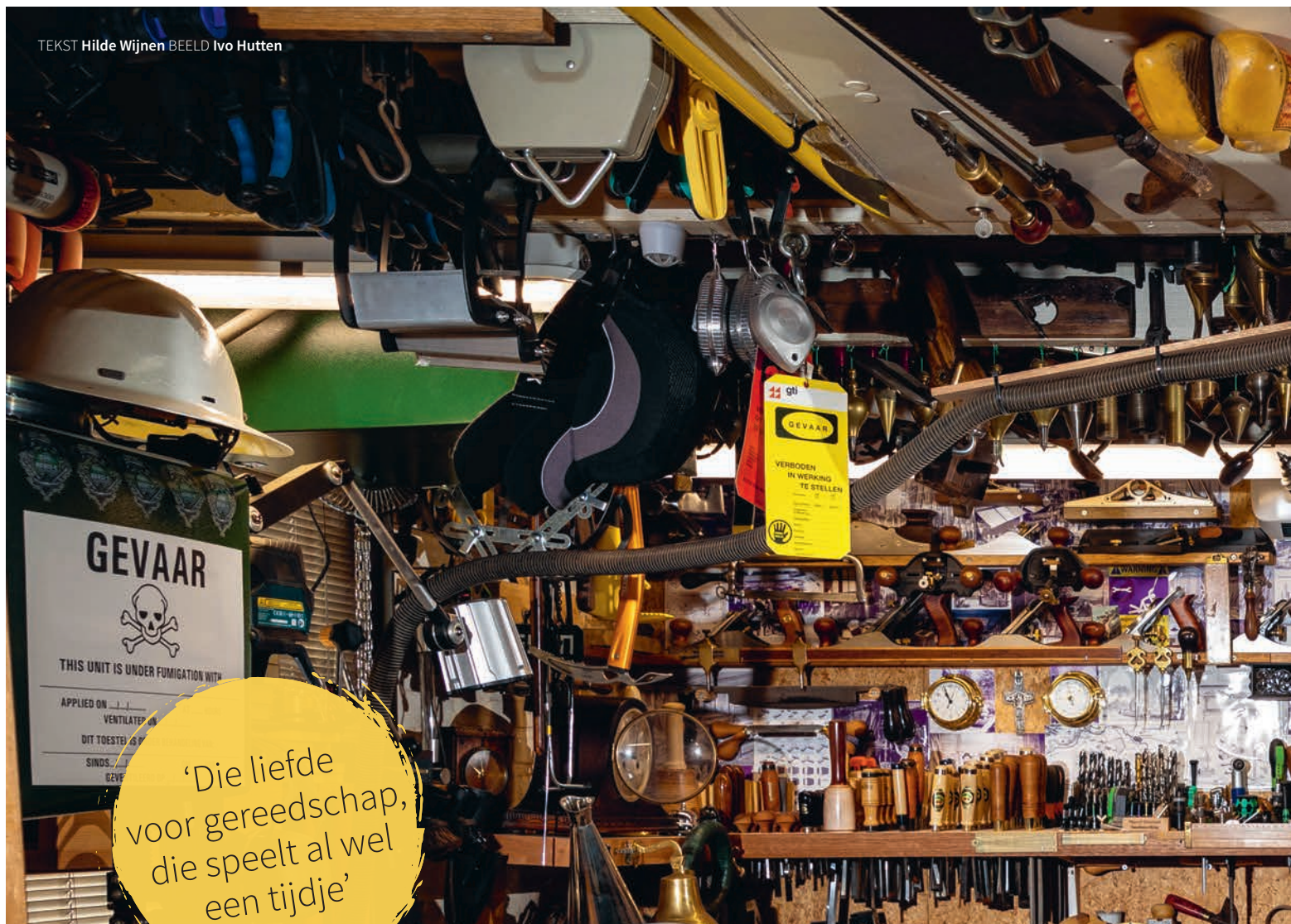
Eerste hulp bij slijpen en wetten Deel 1: handmatig slijpen en wetten

48

Leerling en meester Houtdraaier Peter Peer en leerling Ingrid Veldhuizen

Twee en een half bij zes. Veel meer vierkante meters telt de werkplaats van Marcel Teunissen niet. Het mini-walhalla voor liefhebbers van gereedschap, ambachten en hout is tot de nok toe gevuld met beitels, zagen, schaven en schietloden. "Ik vind het leuk om creatief te zijn. Het is een uitdaging: waar kan ik nog wat kwijt en hoe kan ik dan toch nog veilig blijven werken?"

Ik heb een voorliefde voor gereedschap. Als je mij in een gereedschapswinkel zet, ben ik een paar uur weg. Niet dat ik het allemaal moet hebben, maar gewoon om te snuffelen wat er allemaal is. Ik vind het ook leuk om bij andere mensen in de werkplaats te kijken: wat voor gereedschap hebben ze, waarom gebruiken ze het en hoe? Ook al maken ze heel andere dingen, het zijn eigenlijk dezelfde mafkezen als ik. Het gaat om de passie."

"Heel veel gereedschap zit mooi in elkaar: hoe erover nagedacht is, hoe het in de hand ligt. Waarom heeft iemand bedacht dat die waterpas er zo uit moet zien? Of zo'n schaaf met van die krullen erop? Die voegen niks toe. Wat is de gedachte erachter? Het is ook wel een stukje verzamelwoede. Zo'n oud-Hollandse zaag, als iemand die weg doet, dan kan ik daar geen nee tegen zeggen. Die is misschien wel tweehonderd jaar oud! Er staan hier ook heel oude schaven, uit 1880 ofzo. Veel mensen gooien zulke spullen weg. Dan gaat opa dood en de kleinkinderen weten niet meer wat het is. Doodzonde vind ik dat. We kunnen zulke mooie dingen maken met z'n allen."

"Het ambacht zit wel een beetje in de familie. Mijn opa was meubelmaker, mijn vader zat in de verwarmingstechniek en met mijn oom ging ik als jongen naar de gereedschapbeurs in de RAI om noviteiten te kijken. Dus die liefde voor

DE WERKPLAATS VAN Marcel Teunissen

gereedschap, die speelt al wel een tijdje. In de werkplaats hangt ook nog wat gereedschap van mijn opa. Dat heeft natuurlijk veel emotionele waarde.”

Een kijkje in het arsenaal aan handgereedschappen van Marcel.

“Vroeger, toen de kinderen nog klein waren, stonden hun fietsjes in deze garage. Wel heeft er altijd een werkbank in gestaan. De laatste tien jaar is het langzaam gegroeid tot wat het nu is en is het echt mijn plek. Ik ben wel trots. Ik weet waar alles ligt, ik weet hoe alles werkt. Dit heb ik gemaakt, dit is mijn werkplaats. Het moet voor mij wel een bepaalde sfeer hebben, gezellig zijn. Dat inspireert me. Soms denk ik weleens dat ik hier te weinig zit. Het hangt ook af van het project waar ik mee bezig ben. De ene week kan ik niet wachten tot ik zie hoe iets wordt. Dan ben ik er een week bijna niet. Maar gemiddeld ben ik hier zo’n drie avonden per week en een dag in het weekend.”

“Houtdraaien, dat doe ik graag. Ik was altijd wel bezig met hout, maar dat dit vak zo verrassend is, nee dat wist ik niet. Je weet nooit hoe hout zich gaat gedragen. Zitten er noesten in? Hoe ver gaan ze door in het hout? Zijn er weke delen? Er zijn zoveel mooie houtsoorten. Ik heb weleens hout gedraaid dat heel bitter was. De smaak zat nog uren in mijn mond. Of olijfhout, dat is hartstikke mooi en ruikt geweldig, maar de olie spat alle kanten op.”

“Als ik iets maak voor iemand, dan wil ik er geen geld voor. Ik krijg liever hout. Dat kan plaatmateriaal zijn, een stuk boom of laatst kreeg ik een rest massief multiplex dat van een verbouwing was overgebleven.

‘Als je mij in een gereedschapswinkel zet, ben ik een paar uur weg’

Ik gooi niks weg. Het komt altijd een keer van pas. Hout slijt niet, het heeft niks te lijden. Je moet voorzichtig zijn met hout, vind ik. Het is makkelijk om het op te branden, maar je kunt er beter iets moois van maken. Soms heb ik een stuk in handen dat veel ouder is dan ik. Ik breng wel eens hout naar de stort, maar daar heb ik dan wel tien keer over nagedacht.”

“Ik wil alle ambachten wel leren. Als mijn vrouw zit te breien op de bank, dan wil ik weten hoe dat werkt. Niet dat daar mijn ambitie ligt. Ik wil het gewoon kunnen als ik mensen iets zie doen. Dat heb ik altijd. Het houtdraaien is begonnen nadat ik in Oostenrijk op vakantie een keer een houtdraaiër aan het werk zag. Daar worden de ambachten meer gerespecteerd dan hier. We moeten die kennis overdragen. Soms denk ik dat we al te laat zijn om de inhaalslag te maken. Er is al zoveel verloren gegaan.”

“Ik hoop dit nog lang te doen, maar ik denk weleens: waar gaan al mijn spullen straks naar toe? Er zijn meer enthousiastelingen, maar weinig liefhebbers zijn jong. We moeten het ambacht meer onder de aandacht brengen, het beroepsonderwijs een boost geven, zodat mensen het fijn vinden om metselaar te worden of een dakspant te timmeren. Respecteren dat sommigen graag met hun handen werken; daar wordt nog steeds een beetje op neergekeken. En dat is jammer, want er is liefde en inspiratie voor nodig om iets te maken. Daar mag je best trots op zijn.” ●

Koen van Oort is meubelmaker en geeft sinds 2017 les op het ROC aan jonge meubelmakers in spe. Daarnaast vraagt hij zich van alles af. Waarom wilde hij het vak vroeger zelf zo graag leren, bijvoorbeeld. Of: valt er nog ergens romantiek te bespeuren in de dagelijkse praktijk van de meubelmaker? En: bestaat het ambacht eigenlijk nog wel?

door **Koen van Oort**

Het potlood

*‘Een streep
met dat
achterlijke
ding is soms
wel twee
millimeter
dik!’*

Elk jaar zie ik ze weer. Kakelverse studenten die in het eerste leerjaar het praktijklokaal binnenkomen met een plat rood timmermanspotlood in de duimstokzak van hun splinternieuwe werkbroek. Dat ding spreekt zo tot de verbeelding dat het niet weg te slaan is. Hoe vaak ik ze er in de weken erna ook op wijs wat een onding het is, sommige eerstejaars werken er stug mee door.

Weten ze wel welke schade ze op hun eigen werk kunnen aanrichten? De lijnen die het lompe gevaarte voortbrengt, zijn helemaal niet geschikt voor de fijngevoelige meubelmaker. Een streep met dat achterlijke ding is soms wel twee millimeter dik! Aan welke kant van de lijn ga je eigenlijk zagen?

En mocht het je dan toch gelukt zijn om de juiste kant van die dikke streep te pakken te krijgen, dan blijf je zitten met potloodlijnen die, als ze er eenmaal op staan, nauwelijks nog weg te poetsen zijn van je kostbare hout. Een normaal potlood, of liever nog een vulpotlood, is veel eenvoudiger te bedienen.

Steevast koop ik daarom ieder jaar een flinke voorraad fatsoenlijke potloden en puntenslijpers en deel die uit aan de barbaren met hun slagzwaarden. Tijdens de allereerste les leg ik uit hoe een meubelmaker een lijn zet. Dun, subtiel en bijna onzichtbaar, maar net genoeg aanwezig om te zien waar er een bewerking moet worden uitgevoerd.

Een goede meubelmaker kun je herkennen aan de potloodlijnen die hij zet. Zo is het. En dat zal altijd wel zo blijven.

SLIJPHULPSTUKKEN VERGELIJKING

Geleider voor het slijpen van steek- en schaafbeitels

Eenvoudig maar doeltreffend hulpstuk. Klemt zowel smalle beitels als brede schaafbeitels vanaf de zijkant. Een nadeel is de smalle rol, waardoor het hulpstuk wat wankel is. Ook heeft dit hulpstuk geen hoekinstelmal.

Veritas beitelslijp-hulpstuk voor steek- en schaafbeitels

Simpel hulpstuk om de juiste hoek vast te houden bij de meeste steek- en schaafbeitels. Klemt aan de zijkant dus sluit de beitel goed op. Bij dit hulpstuk moet je wel zelf goed de druk verdelen voor een optimaal resultaat.

Veritas beitelslijp-hulpstuk MK II voor steek- en schaafbeitels

Compleet hulpstuk om je gereedschap weer scherp te krijgen. De beitels worden van boven en onder geklemd waardoor smalle beitels kunnen wiebelen. Gelukkig heeft Veritas daar een extra hulpstuk voor. De hoek en tweede vouw zijn makkelijk in te stellen.

Bridge City HG-4 slijphulpstuk voor steek- en schaafbeitels

Met zijn ingebouwde aanslag ben je verzekerd van een haakse vouw. De aandrukknop is zo ontworpen dat meerdere vormen en maten beitels goed vastgezet kunnen worden. Bezit een losse mal om eenvoudig de beitels in de gewenste hoek te stellen.

Bekijk al onze hulpmiddelen voor handmatig slijpen en wetten

STEEKBEITELS VERGELIJKING

Kirschen

Duitse beitels met een smal handvat met vlakverdeling. Hierdoor is goed te voelen wanneer de beitel recht ligt. De beitel heeft een ring aan de achterkant waardoor er minder kans op splijten is bij gebruik van een houten hamer. Het staal is hard, heeft een lange standtijd en blijft dus langer scherp. Het kan wat lastiger zijn om scherp te maken.

Narex

Beitels uit Tsjechië met een groot rond handvat. De beitels lopen relatief schuin door en kunnen dus ook goed gebruikt worden bij het uitsteken van zwaluwstaarten. Het staal is zachter, waardoor de standtijd wat korter is. Het slijpen en wetten gaat hierdoor wel makkelijker.

Pfeil

Zwitserse beitels met een ongelakt, rond gevormd handvat. De beitel heeft een ring aan de achterkant. De beitel is met de hand gepolijst.

Sorby

Beitels uit Engeland met een achthoekig buxushandvat. Deze robuuste beitel bezit twee ringen en leer voor een optimale overdracht van de kracht.

Bekijk al onze beitels van deze merken

MIJN FAVORIETE TOOLS

Sinds 1990 is **Niels Bedeaux** een niet te missen onderdeel van team Baptist. Begonnen als parttime magazijnmedewerker en nu al vele jaren ervaren verkoper in de winkel van Baptist Arnhem. Niels is een groot liefhebber van goed gereedschap en staat je graag te woord in de winkel om zijn kennis hierover te delen. In deze editie van *mijn favoriete tools* deelt Niels zijn vijf favorieten.

LAGUNA TAFELCIRKELZAAG FUSION3 2200 WATT

“Deze zaag is krachtig, heeft een groot werkoppervlak en is enorm nauwkeurig. Thuis heb ik hem niet helaas, want ik heb er geen ruimte voor. Maar ik bouw hem wel zelf op, dus ik ken die zaag van a tot z. Alle producten die nieuw binnenkomen in de winkel bouw ik zelf op. Dat doe ik altijd. Zo onderhoud ik mijn vakkennis. Ik wil per se weten hoe zo’n machine in elkaar zit. Voor de klant en voor mezelf. Door het opbouwen heb je elk component in je hand. Je voelt het, je ziet het. Alle mogelijkheden van zo’n zaag leer je op deze manier kennen. We versturen ze ook veel, dus dan moet het wel echt goed zijn.”

RECORD POWER SABRE 350 LINTZAAGMACHINE

2

“De afstellingsmogelijkheden, de betrouwbaarheid, de zaagnauwkeurigheid en de constructie van dit apparaat zijn geweldig. Deze lintzaagmachine is zo stevig en sterk, die kan je echt op z’n donder geven. Het merk Record zit al jaren in ons assortiment. Elk jaar is er weer een presentatie over en altijd doe ik er aan mee, want ik leer er toch elke keer iets van. Ik loop sinds 1990 in de winkel en ben opgeleid door Pierre. We gingen naar alle bedrijven, alle beurzen, alle trainingen en alle demo’s. Er was altijd gelegenheid om vakkennis te verruimen. Nu ook met Titus. Dat is toch geweldig!”

3

PB SWISS TOOLS SCHROEVENDRAAIER

“Hoewel we er door de accuboormachine niet meer zo veel van verkopen als vroeger, vragen mensen er nog steeds om: een kruis-kopschroevendraaier. Phillips of Pozidriv, dat weet vervolgens bijna niemand, maar je kunt niet alles met een en dezelfde schroevendraaier doen. Het gaat om de uitgang. Als je dat weet en de goede gebruikt, dan gaat een PB levenslang mee. Zolang Baptist bestaat - eens kijken, zo'n 38 jaar - verkopen we deze schroevendraaiers. PB is een Zwitsers merk dat meegaat met de tijd. Het past bijvoorbeeld de handvatten aan. Ook zijn de klingen over de hele lengte gehard en door de manier waarop de schroevendraaiers geconstrueerd zijn, heeft PB een unieke pasvorm. Echt uitmuntend!”

4 MAFELL DECOUPEERZAAG P1 CC

“Er is maar één decoupeerzaag die haaks zaagt en dat is de Mafell. Deze heeft een heel bijzonder zaagblad, een CUnex. De rug is teruggeslepen, zo heeft hij altijd een vrijloop. De machine is geweldig gebouwd, daar is zo goed over nagedacht. Er zit niks op of aan wat niet op een decoupeerzaag hoort. Ongelooflijk dik ook, die zaagas. Superzware topkwaliteit. Zo slim, dit apparaat! Je hebt natuurlijk zagen met allemaal lampjes en toeters en bellen erop, maar ik hou van basic. De Mafell doet wat hij moet doen en dat waanzinnig goed.”

5 KREG CONCEALED HINGE JIG BOORMAL VOOR POTSCHARNIEREN

“Deze boormal is briljant goed. Hij wordt compleet met 35 millimeter boor geleverd. Perfect voor iedere particulier die bijvoorbeeld keukendeurtjes installeert. Met de Kreg kun je verschrikkelijk zuiver je potscharnieren inboren. Het is gewoon een hartstikke betaalbare, leuke boormal. De Kreg is instelbaar op drie standen voor drie typen keukenkastcharnieren: opdek, half opdek en inliggend. Een simpel systeem: altijd haaks, altijd de goede maat. Hiermee kun je bijvoorbeeld heel makkelijk je Blum keukenkastcharnieren monteren. Kortom, super fijn.”

Dossier
Gereedschap

Steek- en hakbeitels

*'Behandel je gereedschap
zoals je partner: wees lief
en leen ze niet uit'*

Een steekbeitel. Voor veel beginnende houtbewerkers is het misschien wel het eerste gereedschap dat ze aanschaffen. Maar met welke beitel begin je? Welke soorten zijn er en wat past bij jou en je werkzaamheden? In dit dossier, samengesteld door Baptist-medewerker Mascha van der Meer, lees je er alles over.

Wie de winkel van Baptist binnenstapt voor een beitel, kan van de medewerkers een boel vragen verwachten: is het voor jezelf of iemand anders? Wat ga je ermee doen? Met welk hout werk je? Ga je een cursus doen? Het is dus goed om je dit vooraf af te vragen. Bijna iedereen begint met een steekbeitel, maar ook daar zijn veel soorten van. Daarom is het advies om altijd te beginnen met één of twee goede beitels. Met deze beitels kun je thuis rustig aan de slag, uitproberen wat werkt en of ze passen bij jou, je hout en je werkzaamheden. Koop niet meteen een hele (en goedkope) rits beitels die je later toch niet blijkt te gebruiken, maar laat je collectie beitels groeien. YouTube kan een goede bron van informatie zijn, maar de praktijk (en het hout) is weerbarstiger dan de meeste video's laten zien. Begin daarom met bijvoorbeeld het zachtere vurenhout en niet meteen met olijfhout. Ook heel prettig is een beginnerscursus

houtbewerking, waarin je onder andere beitels kunt uitproberen. Het actuele aanbod vind je op www.baptist.nl/links-en-adressen.

Het handvat

Een steekbeitel is voor de meeste houtbewerkers dus een goed begin. Maar er zijn veel soorten en maten. Dat begint al bij het handvat, dat bij ieder merk weer net iets anders is. Ook dan geldt: probeer en voel het zelf in de winkel of tijdens een cursus. Er zijn bijvoorbeeld beitels met een afgevlakte kant, zodat je weet wanneer je hem recht houdt. Ook rolt zo'n beitel niet van je werkbank. Verder zijn de materialen van de heften verschillend: hout of kunststof. Kunststof gaat minder snel stuk en is daarom handig in de bouw, waar wel eens iets valt. De meeste beitels hebben een kling waarbij het metalen gedeelte doorsteekt in het hout. Of het hout loopt juist door in het metaal.

Westerse beitel uit één staalsoort (links) en twee Japanse beitels uit twee lagen staal. Ingekapseld (midden) en op elkaar (rechts).

Van boven naar beneden: steekbeitel, steekbeitel, hakbeitel, schietbeitel, zwaluwstaartbeitel.

Het staal

Uiteindelijk draait het om het stalen gedeelte van de beitel. Ook daarin zijn veel verschillende vormen, maten en staalsoorten. ‘Staal’ is een verzamelnaam voor verschillende soorten legeringen. Voor beitels wordt er onder andere chroom toegevoegd. Hoe harder het staal, hoe scherper de beitel kan worden. Maar harder betekent ook brozer. Elke leverancier zoekt dus de ideale combinatie tussen broosheid en hardheid. Het is wederom afhankelijk van je werkzaamheden en je hout welke beitel het meest geschikt is voor jou. Een speciale vermelding verdienen de Japanse beitels. De Japanners gebruiken harder staal aan de onderkant en zachter staal boven. Er zijn honderden Japanse smeden die allemaal weer hun eigen staalsoort gebruiken. Bovendien hebben hun beitels een holling aan de onderkant. Dit zorgt voor minder wrijving. Na een aantal keer slijpen wordt het wel lastiger om de holling er goed in te houden. Het zijn geen beitels voor beginners, maar wel erg leuk om uit te proberen.

De vorm

Dan is er de vorm van het blad, die per type beitel verschilt. Er zijn beitels met rechte randen en beitels met de randen naar binnen. Dit laatste is handig bij het uitsteken van zwaluwstaarten. Je hebt ook speciale zwaluwstaartbeitels. Het merk Narex heeft een lage rand, waardoor de hoeken van een zwaluwstaart niet in de weg zitten. Kirschen bijvoorbeeld heeft een hogere rand, en ze hebben ook linkse en rechtse diagonaalbeitels (ook wel schuine

beitels genoemd) voor zwaluwstaarten. Dan heb je de hakbeitels. Deze zijn dikker en steviger, geschikt voor het grovere werk. Schietbeitels zijn nog dikker. Deze zijn door hun vrijwel vierkante vorm erg stabiel en daardoor uitermate geschikt voor het weghalen van hout voor bijvoorbeeld een pen-en-gat-verbinding. Andere soorten beitels zijn de hoekbeitel, handig voor het uittikken van hout voor een scharnier (met rechte hoeken, voor ronde hoeken wordt een steekguts gebruikt). Wie lang wil

Over Mascha van der Meer

Mascha van der Meer werkt sinds 2010 bij Baptist in Arnhem. Daarvoor volgde ze een opleiding tot meubelmaker. In haar vrije tijd is ze te vinden in haar eigen werkplaats. Wie advies nodig heeft over steekbeitels (of over de honderden andere gereedschappen, onderdelen en hulpstukken!) kan bij haar terecht. Mascha: “Welke beitel voor jou, je werkzaamheden en je hout het beste werkt, dat moet je zelf ervaren. Ik ga niet zeggen: je moet twee van deze hebben en drie van die. Je kunt er beter één kopen, gebruiken en dan later weer terugkomen.” Streng, maar met een lach: “Je mag van mij in ieder geval niet iets kopen dat je niet gebruikt! En behandel je gereedschap zoals je partner: wees lief en leen ze niet uit.”

Tip van Mascha

“Vind je het spannend om te slijpen? Maak dan de punt van de beitel voor het wetten zwart met een permanente marker. Dan zie je precies wat je doet.”

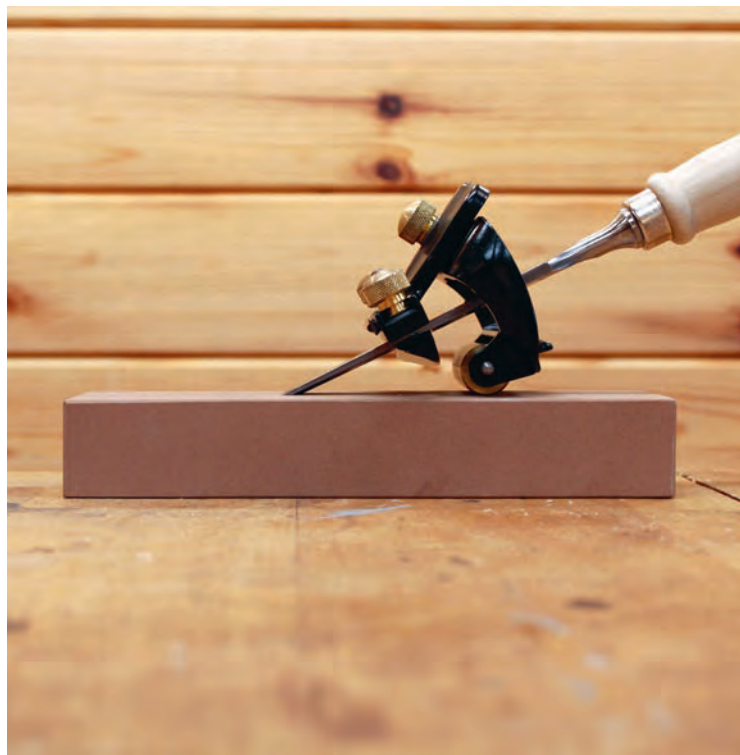
doorwerken zonder last van zijn handen te krijgen, kan een gebogen beitel proberen. Verderop in dit artikel vind je een overzicht van soorten beitels en hun eigenschappen.

Wetten moet!

Een goede beitel verdient het om goed behandeld te worden. Dat betekent onder andere: regelmatig wetten. Het verschil tussen slijpen en wetten is dat je met slijpen de hoek in de beitel maakt. Met wetten maak je deze hoek vervolgens scherp. Over het algemeen geldt: zo min mogelijk slijpen en zo veel mogelijk wetten. Beitels zijn in de fabriek gewet, maar het is verstandig om dit thuis nog eens te doen. Op pagina 44 vind je een uitgebreid artikel over slijpen en wetten. Over de ideale hoek van een beitel zijn pagina's volgeschreven op internet. In de volgende editie van NOEST lees je hierover meer. Meestal is de hoek aan de voorkant 25 graden. Voor zacht en medium hout is dat prima, maar ook hier is het weer een kwestie van proberen. Bij heel hard hout is een hoek van 30 graden vaak goed. Krijg je 'hapjes' in het hout, kies dan een grotere hoek.

Opbergen

Wie eenmaal één of meerdere beitels heeft aangeschaft, kan er maar beter lief voor zijn. Dat betekent bijvoorbeeld dat je de beitels af en toe moet insmeren met Camelia olie. In onze vingers en handen zitten zuren die een soort roest veroorzaken, zeker bij niet-gelakte beitels. De olie voorkomt dat. Berg de beitels ook netjes op in een kist of foedraal. In een foedraal zitten de handvatten naar beneden, om te voorkomen dat de foedraal stuk gestoken wordt. Bovendien zie je zo in één oogopslag welke beitel je nodig hebt. Heel warm of juist heel koud wegleggen is ook niet goed. Berg ze het liefst op op kamertemperatuur, in een goed geïsoleerde ruimte. ●

Woordenlijst

- **Steekbeitel** (*bench chisel*) - de 'basisbeitel'. Geschikt voor veel verschillende werkzaamheden en ideaal als eerste kennismaking.
- **Hakbeitel** (*firmer chisel*) - Groter en ideaal voor het grovere werk.
- **Schietbeitel** (*mortise/mortice (us/uk) chisel*) - Nog dikker dan de hakbeitel. Deze beitel is handig als er veel hout verwijderd moet worden, zoals bij een pen-en-gat-verbinding.
- **Hoekbeitel** (*corner chisel*) - Bijvoorbeeld geschikt voor het uittikken van een scharnier.
- **Zwaluwstaartbeitel** (*dovetail chisel*) - De naam zegt het al: dé beitel voor het maken van zwaluwstaartverbindingen.
- **Diagonaalbeitel** of **schuinbeitel** (*skew chisel*) - Geschikt voor moeilijke schuine verbindingen en zwaluwstaarten.
- **Lange steekbeitel** (*paring chisel*) - Geschikt voor het delicate en fijnere werk. Vaak gebruikt bij verbindingen.
- **Stootbeitel** (*slicks*) - Deze beitels zijn lang en breed en heel geschikt voor het uithakken van grotere oppervlakken. Veel gebruikt bij de houtskeletbouw, een trap of molenonderdelen.
- **Steekguts** (*incannel gouge*) - Liefdesbaby tussen beitel en guts.
- **Korte beitel** (*butt chisel*) - Ligt fijn in de hand en is ook geschikt voor klein werk.
- **Geknikte beitel** (*cranked chisel*) - Geschikt voor vlakke en andere oppervlakken waar je met een rechte steekbeitel niet bij komt.

ZO WERK JE VEILIG

Persoonlijke beveiligingsmiddelen

Gelaatbescherming

Oogbescherming, of gezichtsbescherming, is belangrijk om je te beschermen tegen rondvliegende spaanders, maar ook tegen het normale stof in de lucht. Een bril is daarom nooit een overbodige luxe. Het belangrijkste bij deze bescherming is voornamelijk of het 'glas' slagvast is en daarmee rondvliegende delen tegenhoudt. Polycarbonaat bijvoorbeeld is daar goed geschikt voor.

Gehoorbescherming

Gehoorbescherming is in de houtbewerking van belang bij het werken met machines. De oorkappen hebben een SNR (single number rating) waarbij geldt hoe hoger het getal, des te betere bescherming deze biedt. De meeste gehoorbeschermingsproducten zitten tussen SNR 27 en 36.

Lichaamsbescherming

Beschermende kledingstukken zoals broeken en jassen zijn voor diverse toepassingen geschikt. Binnen de houtbewerking zie je regelmatig schorten bij het houtsnijden of houtdraaien. Buiten in de tuin wordt het belang hiervoor groter wanneer je gaat snoeien en zagen met elektrische gereedschappen zoals een kettingzaag.

Bekijk de persoonlijke
beveiligingsproducten
van Baptist via
deze QR-code

Luchtwegbescherming (mond en neus)

Bij ademhalingsbescherming is het van belang dat de mond en neus goed afgeschermd zijn. Voor de meeste werkzaamheden met hout is een bescherming met een P2 masker voldoende. In sommige gevallen, bijvoorbeeld bij fijner stof, heeft een P3 masker de voorkeur.

Hoofdbescherming

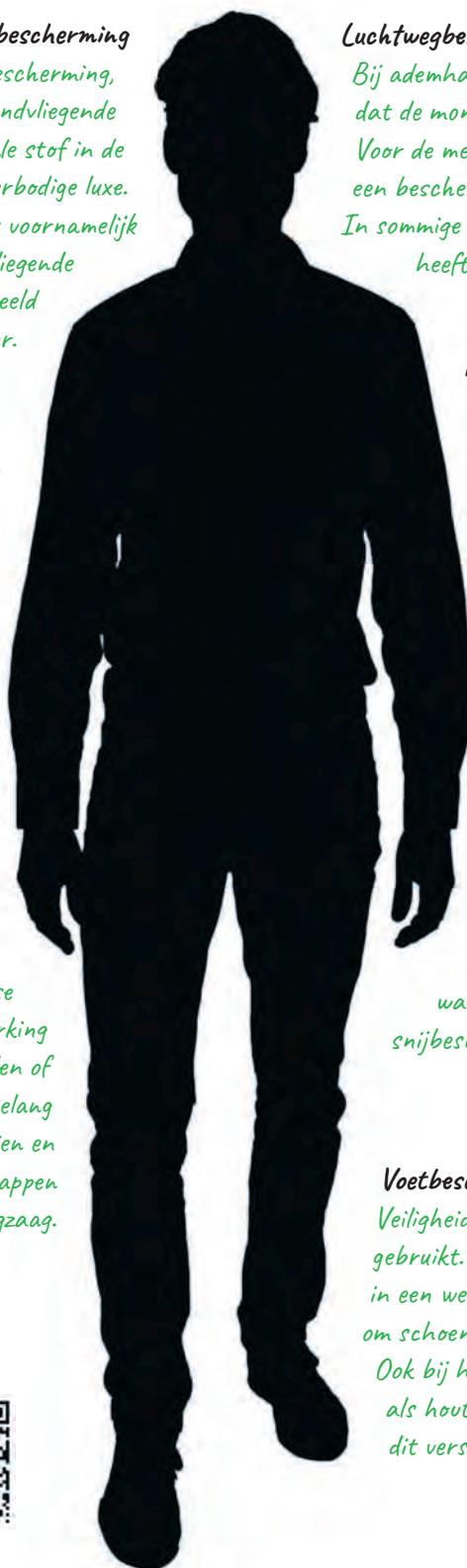
Een helm of veiligheidspet zie je voornamelijk in de bouw, maar ook in een werkplaats kan het praktisch zijn. Bijvoorbeeld als interieurbouwer, wanneer je vaak kasten monteert.

Handbescherming

Voor handschoenen zijn er veel mogelijkheden. Bij het houtsnijden let je vooral op de snijklasse 1 t/m 5, waarbij snijklasse 5 de hoogste snijbescherming biedt.

Voetbescherming

Veiligheidsschoenen worden op veel werkplekken gebruikt. Bij het werken met zware objecten in een werkplaats of magazijn is het belangrijk om schoenen met stalen neuzen te dragen. Ook bij het werken met scherpe objecten als houtbewerkingsgereedschappen is dit verstandig.

Het miraculeuze monnikenwerk van Meron Brouwer

Dat houtbewerken monnikenwerk kan zijn, bewijst Meron Brouwer. Hij maakt houtsnijwerkjes op de millimeter, voornamelijk fantasyfiguren ter grootte van een euromunt (of twee). Er zijn niet veel houtsnijhobbyisten die het miniatuurambacht beheersen, maar de Nijmegenaar gaat zelfs nog een stapje verder. Hij werkt aan een gebedsnoot: een voorwerp, ongeveer zo groot als een eitje, dat open en dicht kan en waar in beide helften een minutieus handgesneden tafereel te zien is. Meron werd geïnspireerd door een item op het NOS-journaal over een tentoonstelling in het Rijksmuseum: *Small Wonders*. Daar was in 2017 een verzameling Middeleeuwse miniaturen te bewonderen, waaronder een aantal gebedsnoten. "Het is het moeilijkste wat ik tot nu toe heb gedaan," vertelt Meron. "Een gebedsnoot is een volkomen zinloos object: je legt het neer en mensen vinden het knap. Het maken en kijken of het lukt, dát is het boeiende eraan." Merons kunststukje is gemaakt van buxushout. "Dat heeft de fijnste structuur. Je kunt het polijsten tot het bijna kunststof lijkt."

www.instagram.com/meron.brouwer/

IN BEELD

Zijn hele verhaal is te vinden
op www.baptist.nl/noest.

‘Ik heb nog nooit iemand ontmoet met een hekel aan hout’

*In gesprek met houthandelaar
Geert van Dijk
over inlands hout*

Tienduizend. Zo veel verschillende houtsoorten zijn er ongeveer op de wereld. Daarvan worden er wereldwijd zo’n tweehonderd verhandeld. Iemand die alles weet van al die soorten hout is Geert van Dijk van de Arnhemse Fijnhouthandel. Stellingen vol hout heeft hij, van ‘gewoon’ eiken tot kostbare stukjes palissander en grenadille. Hij vertelt ons in deze eerste editie van NOEST meer over inlands hout.

‘Ik vind dat we meer inlands hout zouden moeten hebben’

Om met de deur in huis te vallen: inlands hout, wat is dat?

“Officieel is inlands hout alleen het hout dat in Nederland groeit. Maar in de praktijk wordt vaak West-Europees hout bedoeld, ook uit Duitsland of België. De landsgrenzen worden niet zo precies aangehouden. Zweden en Polen vallen dan weer niet onder inlands hout. Als iemand hier binnenstapt en naar inlands eiken vraagt, dan is dat meestal Frans of Duits eiken. Dit West-Europese hout onderscheiden we van bijvoorbeeld hout dat in gematigde klimaatzones zoals Noord-Amerika of Oost-Europa gegroeid is.”

Hoeveel inlands hout is er eigenlijk?

“Als je alleen naar Nederland kijkt, dan bijna niets. Ooit was Nederland één groot bos, maar dit bos werd door de VOC gekapt en gebruikt om schepen mee te bouwen. Sindsdien importeren we hout, want dat is goedkoper. Het Nederlandse bos dat er nog is, is doorgaans slecht onderhouden en niet ingericht voor houtproductie. Om noesten in het hout te voorkomen, moeten zijtakken afgezaagd worden en dit gebeurt meestal niet in Nederlands bos. Dat is te duur. Daardoor zijn er in Nederland maar weinig mooie, als zaaghout geschikte stammen. Op dit moment heb ik geen Nederlands hout op voorraad liggen. En de bomen hier in de omgeving van Arnhem en Nijmegen zitten ook nog eens vol kogels. In de Achterhoek staat nog best veel hout, maar dat moet dan dus wel onderhouden worden.”

Zouden we in Nederland geen extra bos kunnen planten?

“In bijvoorbeeld Frankrijk is Napoleon ooit gestart met het aanplanten van bossen voor schepen. Daardoor hebben ze nu nog steeds bos. En ook Duitsland kent veel meer een cultuur van bossen aanplanten. Op dit moment ligt er in Nederland landbouwgrond braak, bijvoorbeeld in Groningen. Waarom wordt daar geen bos geplant? Ik heb zelf overigens wel bomen geplant in het weiland achter mijn huis. Een druppel op een gloeiende plaat, maar een betere wereld begint bij jezelf.

Even terzijde: er worden in Nederland bossen weggebulldozerd om zandverstuivingen en heidelandschappen te creëren. Ik heb daar moeite mee; het kunstmatig in stand houden van zandvlaktes.”

Welke soorten inlands -West-Europees dushout zijn er allemaal?

“Er zijn een aantal naaldhoutsoorten, zoals de grove den en douglashout, die in de jaren 50 en 60 zijn aangeplant als ‘mijnhout’. Dit hout was bedoeld om ondergrondse gangen in steenkolenmijnen te stutten. Dat zijn eenvoudige constructiehoutsoorten die wij niet verhandelen. Daarnaast is er loofhout zoals berken, populier, kastanje, essen, esdoorn, robinia acacia, eiken, plataan, taxus, linde, noten, beuken en iepen. Kort samengevat: als het hier kan groeien, dan is het inlands hout. Populier is natuurlijk een bekende houtsoort, geschikt voor klompen. Maar er groeien in Nederland te weinig populieren om onze klompen van te maken. Een schande! Populus nigra (zwarte populier, red.) wordt gebruikt voor bijvoorbeeld klavecimbels. Ik vond het nooit zo’n bijzonder hout, maar het is dus heel geschikt voor kleine onderdelen in klavecimbels omdat het hout bijna niet werkt. De nieuwere, snelgroeïende populierenkruisingen trekken veel meer krom. Vroeger werd populierenhout gebruikt voor lijkkisten, kan ik me herinneren van mijn opa. Weet je wat ook leuk is om te weten? De lucifers van het merk Zwaluw uit Zweden worden sinds jaar en dag gemaakt van populierenhout. Ook daar vond men populierenhout minderwaardig, de luciferfabrikant moest boeren echt overhalen om populieren te blijven planten. Het grootste voordeel van populierenhout is dat het geen hars bevat en dus niet spettert als het brandt.”

Wat zijn de voordelen van inlands hout?

“Een voordeel is de CO₂-voetafdruk; je haalt het hout van dichtbij. Maar als ik één stam moet ophalen met een vrachtwagen dan is dat natuurlijk weer ongunstig.”

‘Hout is
onregelmatig,
geen twee
stukken zijn
hetzelfde’

Geert van Dijk:
“Elk stuk hout is mooi,
hoe economisch
oninteressant ook.”

En de nadelen?

“Inlands hout is slecht beschikbaar en slecht onderhouden. Daardoor is de kwaliteit vaak minder, maar dat hoeft niet. Er zijn geen grote volumes beschikbaar, dus is er geen continuïteit in de aanvoer. Dat is bijvoorbeeld lastig voor een meubelmaker die over langere tijd een serie meubels moet maken. Hij kan niet rekenen op voldoende beschikbaarheid in de gewenste Nederlandse houtsoort. Dat gebrek in aanvoercontinuïteit betekent in de praktijk ook vaak juist weer een hogere CO₂-voetafdruk. Ook het zagen en drogen kost in Nederland door hogere loonkosten meer dan in het buitenland.”

Hoe zit het met de kwaliteit? Er wordt wel eens gezegd dat inlands hout minder goed is.

“Slechte kwaliteit is een fabeltje! Inlands hout heeft vaak geen onderhoud gehad en zit daardoor vol noesten. Dat maakt het voor meubelmakers minder geschikt, want hout met noesten werkt minder makkelijk. Maar sommigen willen juist wel weer noesten, omdat ze dat mooi vinden. Ooit kreeg ik te horen dat een levering hout niet goed was omdat er weinig noesten in zaten. Dus tja, wat is kwaliteit? Op landgoederen die door adellijke families beheerd worden, groeien vaak hele mooie – want goed onderhouden – bomen, doordat zij verder kijken dan het korte-termijn-rendement. Dat levert mooi hout op. Inlands essen bijvoorbeeld is een ondergewaardeerde soort, daar kun je prachtige dingen van maken. Jammer genoeg worden in Nederland op dit moment zelfs met subsidie bossen gekapt om de grond vol te leggen met zonnepanelen. Om de CO₂-uitstoot terug te brengen...”

Wat is je eigen inlandse favoriet?

“Dat is toch wel de platanen. Dat hout is stabiel en heeft een zeer natuurlijke verschijning met een mooie rustige tekening. Je ziet dat het geen plastic is, zeg ik altijd. Het is onregelmatig, geen twee stukken zijn hetzelfde. Daar kun je echt mooie meubels van maken. Trouwens, ik heb echt nog nooit iemand ontmoet die een hekel heeft aan hout! Jij wel? Elk stuk heeft zijn charme. Mijn neef keek ooit toe toen ik hout in de kachel gooide en zei: ‘jij neemt van elk stuk hout persoonlijk afscheid’. En dat is zo. Ik draai elk stuk hout een keer rond in mijn handen voordat het in de kachel gaat. Elk stuk hout is mooi, hoe economisch oninteressant ook.”

Hoe zie je de toekomst voor inlands hout?

“Ik merk dat hout geleidelijk aan weer meer waardering krijgt. In de jaren 80 had het een oubollig imago en had men een voorkeur voor kunststof of staal. Maar de vraag ernaar trekt aan. Ik vind dat we meer inlands hout zouden moeten hebben. De ‘houthonger’ in China bijvoorbeeld is heel groot. We zouden als Nederland eigen hout moeten hebben, al is het maar voor eenvoudige toepassingen zoals emballage (verpakkingen en pallets, red.) en keukenkastjes. Dat hout wordt nu zelfs al geïmporteerd. Wij als een van de rijkste landen van de wereld vinden eigen bossen te duur.” ●

MADE IN... Germany

In deze serie komen landen aan bod die bekend zijn om hun houtbewerkingsgereedschap. In veel gebieden waar staalproductie is of was, worden namelijk ook goede gereedschappen gemaakt. We nemen een kijkje in Sheffield in Engeland en Miki en Niigata in Japan, maar we beginnen dicht bij huis: in Duitsland.

Duitse producten staan in Europa bekend als robuust, degelijk en kwalitatief hoogwaardig. Dat geldt zeker ook voor de houtbewerkingsgereedschappen die er vandaan komen. Een groot deel wordt niet ver van Nederland geproduceerd: in de steden Wuppertal en Remscheid in het Ruhrgebied.

Steenkool

Het Ruhrgebied, ook wel de 'Kohlenpott' genoemd, is een bekend verstedelijkt gebied met veel industrie. Je vindt er producenten van onder andere elektronica, cement, machines, voertuigen en staal. Tijdens de industriële revolutie groeide het Ruhrgebied uit tot een van de grootste industriegebieden van Europa. In de regio werd veel steenkool gedolven, al sinds de Middeleeuwen. Dat maakte het een goede plek voor onder andere de staalindustrie van bijvoorbeeld Thyssen/Krupp. In de Tweede Wereldoorlog werd het Ruhrgebied zwaar gebombardeerd. Daarna werd de industrie weer snel opgebouwd. Deze periode staat ook wel bekend als het 'Wirtschaftswunder'.

Remscheid

Remscheid wordt ook wel de 'Stadt der Werkzeuge' genoemd. Deze naam ontstond halverwege de negentiende eeuw. In 1848 werd de eerste stoommachine in gebruik genomen in een hamermolen, een eerste stap in de industrialisatie van metaalbewerking. In 1853 werd in Remscheid de eerste gereedschappenfabriek geopend. De gereedschappen uit Remscheid stonden al gauw bekend om hun goede kwaliteit en vonden gretig aftrek. Via de haven van Hamburg werden de gereedschappen over de hele wereld verkocht. Diverse bedrijven die rond 1900 werden opgericht, bestaan ook nu nog.

Veel samenwerking

Doordat er intensief werd en wordt samengewerkt, zitten vele bedrijven uit dezelfde bedrijfstak dicht bij elkaar. Dat gebeurde vroeger in heel veel branches. Hierdoor is rondom Wuppertal en Remscheid een groot aandeel van de gereedschapsmerken te vinden. Deze werken in sommige gevallen nog steeds samen. Op het gebied van innovatie, maar ook op stands op beurzen zie je die samenwerking terug. De merken promoten elkaar zelfs regelmatig. ●

Bronnen: wikipedia, RP-online.de

Welke merken kun je vinden bij Baptist?

Uit Wuppertal o.a.:

- Knipex
- Picard
- Wera

Uit Remscheid o.a.:

- Bohrcraft (BOC)
- ECE
- Famag
- Kirschen
- Wabeco

Op de site van Baptist vind je via de zoekfunctie producten van deze merken

HOUT&...

Hout op zich is al mooi, maar het laat zich ook goed combineren met andere materialen. In deze rubriek komt iedere editie een andere combinatie aan bod. Deze keer is dat hout&... glas.

Specialiseren? Dat is dus niet gelukt

Hoe word je glaskunstenaar? Simpel: je doet een studie natuurwetenschappen, daarna een studie filosofie, wordt onderzoeker, promoveert en dan... ben je glaskunstenaar. Althans, zo verliep het ongeveer bij Katinka Waelbers. Glas is trouwens niet het enige materiaal dat ze gebruikt, maar daarover later meer.

Moeilijk

Inmiddels is Katinka alweer vijftien jaar de trotse eigenaar van atelier Glass & Art in Ravenstein. “Op een bepaald moment kon ik mijn bed bijna niet meer uitkomen voor mijn werk aan de universiteit. Ik was daarnaast al gestart met mijn atelier. Toen ik een mooie doorgroeibaan op de universiteit kreeg aangeboden, moest ik kiezen en dat heb ik gedaan. Niet voor die baan, maar voor het opstarten van een eigen bedrijf. Dat vond ik overigens veel moeilijker dan het schrijven van een proefschrift.”

Vrij werk en opdrachten

Katinka voelt zich verwant met zowel ambachtsmensen als kunstenaars: “Ik maak heel vrij werk, maar kan ook goed in opdracht werken.” Ze wordt af en aan ondersteund door zeven anderen, die allemaal hun eigen expertise hebben, van glasblazen tot het fotograferen van kunst. Het atelier bestaat uit meerdere ruimtes met in totaal achttien ovens. Van alleen glaskunst is al lang geen sprake meer. “Ik giet ook brons, maak houtsnijwerk en glasvezelbeelden, en onlangs heb ik een werk gemaakt van aluminium. Dit was ter ere van de heiligverklaring van Titus Brandsma. Voor dezelfde kerk ga ik ook porseleinen beeldjes maken en een glas-inlood-raam.” Lachend: “Ik kreeg als beginnend ondernemer vaak het advies me te specialiseren. Dat is dus echt niet gelukt.”

Mooi contrast

Katinka begon met het emaileren van glas. Daarmee kwam ze in aanraking door een bezoek aan een museum over emaileren en

vlakglas in Ravenstein. “Emaileren is heel technisch en scheikundig. Dat trok mij er erg in aan.” Ze volgde via het museum een workshop en werd vervolgens gevraagd zelf workshops te geven. Ook kwam haar werk in het museumwinkeltje terecht. Haar grotere geëmailleerde werken moesten op precies passend gezaagd hout bevestigd worden om aan de muur te kunnen hangen. Daardoor kwam Katinka bij Baptist terecht. Inmiddels gebruikt ze hout ook zichtbaar in haar kunst. “Hout en glas zijn heel mooi samen. Het geeft een groot contrast in kleur, warmte en textuur.” Zo raakte ze een tijdlang in de ban van Japanse netsuke, een handgesneden gordelknoop. “Die ben ik toen gaan snijden uit hout. Daarna heb ik grotere houten beeldjes gemaakt en sinds kort ben ik aan het houtdraaien.” Een mooi voorbeeld van het samenkomen van hout en glas in één werk is het ‘appeltje voor de dorst’. De appel is gemaakt van ebbenhout en de worm die er doorheen kruipt is van glas. Andere voorbeelden zijn een houten wandelstok met glazen knop en een glazen orchidee op een grillig stuk hout. Het hout wordt bewerkt in een pipowagen elders op het terrein. “Hout en glas in één ruimte verwerken kan echt niet. Het houtstof zou dan in brand vliegen.” Het houtsnijwerk is tegenwoordig vooral een ontspannende hobby, ’s avonds op de bank met de hond erbij.

Het heerst

Ravenstein blijkt trouwens een kunstzinnig dorp: niet alleen is het de vestigingsplaats van Katinka, er is tegenwoordig zelfs een heus Kunst- en Ambachtsgilde met behalve natuurlijk een glaskunstenaar ook een fotograaf, architect, horlogemaker, houtbewerker, leerlooier, schoenenontwerper en nog veel meer. Ze komen regelmatig samen om elkaar te inspireren en van elkaar te leren. Katinka: “Het heerst hier.” ●

www.glass-and-art.nl

Sjors van der Meer en Job Suijker van VersHout **'WERKEN MET JE HANDEN MAAKT JE SLIMMER'**

Wanneer middenin een interview de amberbomen in de straat voor het eerst worden opgekroond, dan moet er natuurlijk een tak bemachtigd worden. Het goud ligt voor VersHout-mannen Sjors van der Meer en Job Suijker op straat.

Sjors van der Meer en Job Suijker zijn de eigenaren van VersHout. Samen organiseren ze onder meer workshops en cursussen en schreven ze twee boeken over het ambacht van het snijden en bewerken van vers geoogst rondhout. En nog altijd gaat het hart sneller kloppen van een gevonden tak op straat. Sjors en Job zijn warme pleitbezorgers van het ambachtelijke houtbewerken. Wie ze hoort spreken over het handgereedschap voor het maken van een stoel, kruk of bijvoorbeeld een lepel van vers hout, krijgt zelf meteen zin om een haalmes of bijl ter hand te nemen. "Er zit zoveel kennis en vernuft in dat eeuwen teruggaat", zegt Job. "Daar zit magie in."

Zoektocht

De natuur en het met de handen werken is bij beide mannen een rode draad in het leven. Sjors kreeg het mee via de bloemkwekerij van zijn vader, waar met vlijmscherpe messen werd gewerkt. Later werkte hij op zorgboerderijen en bij Natuurmonumenten, waar hij vooral achter een computer zat. "Inhoudelijk heel gaaf, maar ik wilde dichter naar de natuur." Ook Job was op zoek naar een meer 'aardse' levensstijl. Hij studeerde Landmeetkunde en werkte als milieukundige. Ook een interessante kantoorbaan, maar ook hij

wilde iets concreets doen in verbinding met de natuur. Deze zoektocht bracht de twee in 2005 voor het eerst bij elkaar. Ze richtten het 'aardmannengenootschap' op en gingen aan de slag op een landgoed in Winterswijk: "Dingen maken in de natuur, met de natuur, dat was wat we wilden. Het credo was: wat heb ik aan materiaal en kleuren, wat kan ik ermee? Zo maakten we bijvoorbeeld een hek om een moestuin." Sjors hield daarnaast van meubelmaken: "Het heeft iets magisch om een stuk boom om te toveren in iets dat honderd jaar meegaat: een stoel. Je werkt dagenlang aan de losse onderdelen: poten, spijlen, een pen-en-gatverbinding. Alle technieken komen voorbij, totdat het een geheel wordt." Job was meer van het robuuste werk, zoals een houthok maken. Dankzij allround houtbewerker Daan de Leeuw greep het vershoutambacht ze bij de kladden. Tien jaar geleden gaven ze hun eerste lezing hierover in Den Haag. "We stopten de schaaftok, het krukje en alle gereedschap dat we hadden in de auto en wisten maar net waar we het over hadden. Op de terugweg stelden we glunderend vast dat we dit vaker moesten doen. Dat was het geboortemoment van VersHout als bedrijf."

Fan van de bijl

Behalve een gedeelde liefde voor de natuur én hout, is er nog een andere liefde: de bijl. "De belangrijkste uitvinding die de mens ooit heeft gedaan, dat is niet de kwantumcomputer of het vliegtuig, maar de bijl", vindt Sjors. Dat kan Job alleen maar beamen. "Het is de moeder aller gereedschappen. Eeuwenoud, maar nog steeds heel mooi en effectief. De meesten kennen 'm van het hout-hakken voor in de kachel of op de camping. Maar in het vershout-ambacht leer je hem pas echt goed te beheersen. Niet door het met je hoofd te bedenken, maar via je lijf. Met één slag in het hout weet je lijf hoe hard het is en met welke kracht je de volgende maakt. Het heeft te maken met de houtsoort, hardheid en de plek. Je lijf went eraan en bouwt bewustzijn op."

Boodschappenlijstje

Handige producten bij het bewerken van vers hout:

- lepelmes
- kleine bijl
- houtsnijmes
- haalmes of trekmes
- avegaar
- splijtijzer of kloofijzer

Met de hand = slimmer

Je wordt er ook slimmer van, van die zo geliefde bijl, vinden beide mannen. Sjors: “Met handgereedschap ontwikkel je een ander soort intellect: handintelligentie. Werken met je handen is heilzaam en maakt je slimmer. Terwijl we denken dat we dankzij machines slimmer worden. Kijk naar de plantsoenendienst. Dat zijn vaak mannen in beschermende pakjes die allemaal kleine takjes afzagen met een kettingzaag. Dat maakt een pokkeherrie. Doe je dat met een pocketzaag, dan kun je gewoon met elkaar blijven praten en het gaat net zo snel.” Job: “Het is ook interessant wat er gebeurt als je van handgereedschap naar machines gaat. Je ritme is moeilijker in de hand te houden. Met een handzaag kan ik zelf het tempo bepalen.” Inmiddels hoeven Sjors en Job bijna niet meer na te denken als ze een bijl of mes pakken. Dat is bij cursisten wel anders. Sjors: “De onhandigheid waarmee sommige mensen zo’n stuk gereedschap hanteren, blijft me verbazen. We krijgen hierover niets meer mee. Niet op school of thuis in onze opvoeding. Volgens mij is het juist heel belangrijk om de lijn te blijven voelen tussen waar we vandaan komen en waar we nu zijn. Ons lijf kan echt meer dan alleen op een toetsenbord rammen.”

Midgaard

Waarom is de keuze gevallen op vers hout? Job: “Vers hout is zachter en gemakkelijker om te bewerken. Droog hout is gezaagd. Dat is hout waarbij je minder rekening houdt met hoe een boom in elkaar zit. In feite verzwak je het hout, want een boom is op z’n sterkst als de vezels nog intact zijn.” De manier waarop vers hout splijt, maakt nog altijd iets bij hen los. “Bij lange stukken duurt het even. Hout geeft langzaam zijn kracht vrij. Bij cursussen maken we iedere keer opnieuw mee hoe bijzonder dat is.” De cursussen worden inmiddels gegeven op Midgaard, een oud landgoed met veel hoogteverschillen. Hier kunnen ze hun activiteiten organiseren tussen de bomen, die overigens niet worden geoogst. Sjors: “Een boom blijft toch het mooiste als-ie overeind staat. Wij krijgen vers hout uit regulier onderhoud van een landgoed in Voorst. We doen het met wat we krijgen. Maar ik word extra blij van Amerikaanse eik of es die recht van draad is. Dat kun je mooi recht splijten. Voor beginnende houtsnijders is berk of els heel fijn.”

Altijd buiten

Het mag geen verrassing zijn dat deze mannen het liefst de hele dag buiten werken. “In verbinding met de natuur”, zoals Job zegt.

“Vergelijk het met een gewone timmermanswerkplaats. Er is geen stof. Je ervaart ruimte en natuurgeluiden en geuren om je heen. Dichtbij de bron.” Job vertelt graag en enthousiast over de natuur en de werking van het ecosysteem. “Hoe zijn we daarmee verbonden? Een oorspronkelijk bos vormt een prachtig samenhangend systeem. Via schimmelnetwerken onder de grond is alles verbonden. Dankzij die schimmels bestaat het hout. Laat je een tak liggen, dan wordt het ook weer langzaam in de rit meegenomen door het schimmelnetwerk. Ik vind het leuk om mensen bewust te maken van dit grotere geheel.’ Ook over individuele bomen steekt hij graag de lofzang af. Vellen doet hij ze liever niet ‘zomaar’. “Ik hou van bomen als ze levend zijn en het liefst heel oud. In Zuid-Engeland heb ik taxussen gezien van ver over de 1000, misschien wel tegen de 3000 jaar oud. Dat is toch onvoorstelbaar. Dat zijn hele oude, levende individuen. Daar zit zoveel gevoel en bewustzijn in.”

Lepelgeluk

Vanuit de traditie van *Green Woodworking* maken Sjors en Job alleen ‘nuttige werkstukken’ van het verse hout. “Beeldhouwen is het soort ambacht waar we van wegblijven, dat vraagt om andere technieken en gereedschappen. Je moet jezelf beperken.” Er zijn ook specialismen bijgekomen, zoals kommetjes draaien op een (voet-aangedreven) draaibank. Vooral het lepel snijden wint aan populariteit, misschien wel omdat je het altijd en overal kunt doen. Je hebt alleen een bijl, mes en lepelmes nodig. “Het lijkt simpeler dan het is”, vertelt Sjors. ‘Er zit heel veel kennis in de

bijl- en mestechneken. Hoe werkt de overgang van de lepelkom naar de steel? Hoe krijg je een glad afgewerkt kommetje? Je mes gaat vastlopen in de draad van het hout of rondom een noest. Dat is een gegeven. Je moet het blijven doen, doen, doen. Mijn eerste lepel was een ontoonbaar stuk hard essenhout, maar ik was er zo gelukkig mee. Zo'n eerste is nooit mislukt." Job vult aan: "Je kunt vertellen wat je wil over de bijl of het lepelmes, maar je moet zelf door de valkuilen heen gaan. Zo leer je het. Het gaat nooit zoals je denkt, maar met meer of minder hulp kom je er altijd."

Samen ondernemen

Na tien jaar pionieren kunnen Sjors en Job een boterham verdienen met hun vershoutimperium. Job: "Geleidelijk zijn er boeken, nieuwsbrieven en structurele wachtlijstjes ontstaan. We hebben er dingen naast gedaan om het organisch te laten groeien, maar dat hoeft nu niet meer." Sjors: "Ik heb het idee dat we nu pas echt aan ondernemen toe komen. Van ons tweeën ben ik meer de ondernemer die wil groeien. Ik heb ooit besloten dat ik er alles aan ga doen wat nodig is om hier een succes van te maken." Job: "Ik ben geen ondernemer pur sang. Ik ben iemand die zijn nieuwsgierigheid naar nieuwe dingen volgt, meer als een docent. Er komt natuurlijk ook communicatie en acquisitie bij kijken. Sjors stort zich daar meer op." Sjors: "Persoonlijk sta ik meer voor het ambacht en

Job duikt letterlijk de bodem in. Hij staat voor de verwondering. Ons tempo kan wel eens verschillen, maar we bewandelen al tien jaar samen dit pad. Wat wij samen doen is super uniek." Job: "Een paar jaar geleden, na ons eerste boek, liepen we tegen allerlei gewoonten en onuitgesproken verwachtingen aan. We hebben onszelf laten coachen door een vriend. Waar staan we nu? We ontdekten dat we niet per se alles samen hoeven te doen. We zijn ook met anderen gaan werken. Nog steeds is 90 procent van ons werk samen, maar er is meer ruimte ontstaan voor individuele stappen. Door die coaching is ons bedrijf opgeschoond en hebben we onze vriendschap weer teruggekregen."

Ambacht weer hip

En nu? Het ondernemershart van Sjors klopt lustig door: "Ik zou het geweldig vinden als we meer met musea en onderwijsinstellingen kunnen gaan samenwerken, om zo het ambacht in beeld te houden. We doen bijvoorbeeld ook pogingen om in het curriculum te komen van het Hout- en Meubileringscollege en andere ambachtelijke opleidingen. Het lijkt me gaaf om het ambacht weer hip te maken onder de jeugd. Het mes moet terug in de scholen. Maak daar maar niet de kop van voor dit artikel, haha." ●

www.vers-hout.nl

Drie 'vergeten' handgereedschappen om nooit meer te vergeten

1. Schaafbok

Hét symbool van het werken met vers hout is de schaafbok. Een ingenieus klemgereedschap waar je op zit en waarbij je je voeten gebruikt om het werkstuk te klemmen. Zo heb je je handen vrij om met een haalmes je werk te snijden. Handig voor het maken van poten van stoelen, krukjes en bijvoorbeeld gereedschapsstelen. Eeuwenoud maar dankzij VersHout weer hip. Je kunt 'm in een cursus zelf leren maken.

2. Dissel

Zijn bijl is 90 graden gedraaid en heeft vaak een hol snij- of hakvlak. We hebben het over de dissel. Korte dissels worden ook wel gutsbijlen genoemd. Daarmee kun je hout uithollen, bijvoorbeeld om een schaal te maken. Met lange dissels kun je staand ruwe oppervlakken vlak hakken. Het is zaak om schuin op de draad van het hout te hakken, en niet te diep. 'The only tool the devil is afraid of', wordt over dit gereedschap gezegd. Dat komt omdat je het scherpe deel naar je toe zwaait. Oppassen dus. Verzuring van je spieren is ook een risico. Lets om heel bewust en rustig te leren.

3. Avegaar

Met een avegaar kun je heel gericht en zonder al te veel krachtspanning gaten boren met een diameter tot 50 mm. De eerste paar slagen zet je stevig druk op de boor. Als de leidschroef eenmaal 'pakt', dan begint het richten en draaien. Al draaiend kun je corrigeren. Kind kan de was doen.

"ZAGEN IS GEWOON LEUK"

Midden op het paradijselijke platteland van Overasselt is de werkplaats van woodcarver Dirk Reinders te vinden. Begeleid door een koor van fluitende vogeltjes en een paar ronkende kettingzagen tovert hij boomstammen om tot heuse kunstwerken, voornamelijk dieren. "De ogen zijn het belangrijkste. De ziel van het dier moet erin. Als het niet mooi kijkt, dan is het nog niet af."

"Ik werk van groot naar klein. Het uitblokken - van stam naar grove vorm - doe ik met de motorzaag. Daarmee haal ik weg wat weg kan. Als ik ga vormgeven, pak ik de carvingzaag. Die heeft een fijner puntje. Met de fijne accuzaag maak ik bijvoorbeeld de snuit of de slaganden. Voor de ogen gebruik ik dan weer een elektrische slijper, een rechte van Makita. Ik doe eigenlijk niets met handgereedschap. Dat is ook een beetje mijn handtekening. Als ik het zou uitsnijden met de hand, ziet zo'n oog er heel anders uit. En machines zijn lekker snel." Met een knipoog: "Als Leonardo da Vinci een motorzaag had gehad, zou hij er ook mee gewerkt hebben."

Zagen is gewoon leuk

"Ik gebruik een Husqvarna 550. Die ken ik uit de bosbouw. Voordat ik beelden maakte, heb ik elf jaar in de boomverzorging gezeten: kappen en snoeien. Ik ben niet zo heel technisch. Ik kijk vooral hoe iets in de hand ligt, het moet niet te zwaar zijn. Dat je makkelijk door zoiets groots heen gaat, de geur van het hout, het fysieke aspect: zagen is gewoon leuk."

Dat is de kunst

"Er niet te ver in gaan, dat is de kunst. Ik vind het mooi om nog wat aan de verbeelding over te laten en wil niet te fijn werken. Ik bekijk tijdens het zagen mijn werk steeds opnieuw van een afstandje en uit alle hoeken. Zo kan ik zien of de verhoudingen kloppen. Soms laat ik het rusten en ga ik er de volgende dag mee verder. Het is een proces. Het liefst werk ik met eiken. Dat is hard en onbeperkt houdbaar. Je moet het wel verzorgen natuurlijk. Door de zon droogt het uit. Ik gebruik daar Danish Oil voor. Dat is net zonnebrand: als je het bijhoudt, werkt het."

Passie voor dieren

"Waarom ik dieren maak, vragen mensen mij weleens. Omdat ik er een passie voor heb. Ik ben altijd met dieren bezig geweest, vroeger al. Ik tekende ze na en keek vaak natuurdocumentaires. Daar heb ik veel van geleerd. Een tekenaar of schilder deelt een plaatje op in vormen. Ik doe dat ook. Voordat ik iets ga maken, bekijk ik eerst foto's en ga ik vormen zoeken. Een zwijn bijvoorbeeld is een driehoek. Kijk maar naar de kop. Ik ben ambitieus. Het beeld moet wel kloppen. Anatomisch, bedoel ik."

Experimenteren

"Ik wil hier verder mee. Niet alleen maar opdrachten maken, zoals nu, maar ook kijken wat er nog meer kan. Wat me bijvoorbeeld mooi lijkt, is om een werk te maken dat half beeld, half boomstam is. En wat ik ook graag zou doen is iets echt groots maken. Een neushoorn, zo'n kolos, lekker ruw. Grote brokken hout aan elkaar maken. Ik ben al aan het experimenteren met een hert. Dat heb ik gelijmd met een mengsel van epoxy en ... o nee, dat moet ik eigenlijk niet zeggen. Dat mogen mensen zelf uitvinden!" ●

www.beeldhoutwerk.nl

'Als Leonardo da Vinci een motorzaag gehad had, zou hij er ook mee gewerkt hebben'

Dossier
Oude ambacht

De geschiedenis van de schaaf

de koningin van de gereedschappen

Na een dertigjarige carrière in het internationale bankwezen richtte Hein Coolen zich op zijn hobby, het verzamelen van antieke gereedschappen. Hij was medeoprichter van Duco Tools en tot voor kort voorzitter van de Vereniging Ambacht en Gereedschap. Zijn onderzoek naar oude gereedschappen leidde tot publicaties in diverse verenigingsbladen. Momenteel wijdt Hein zich aan een studie naar de Amsterdamse schavenmakerij in de zeventiende en achttiende eeuw. Voor NOEST licht hij alvast een tipje van de sluier op.

Een Romeinse schaaf van Spaanse aak, met een wig van eikenhout en schaafsel van de zilverspar. De schaaf komt uit een Romeinse rijnaak, bekend als 'De Meern 1' en is van omstreeks 200 na Chr. (Castellum Hoge Woerd, Utrecht).

De schaaf, door sommigen ook wel de koningin van de gereedschappen genoemd, kent een lange geschiedenis. Het onder een vaste hellingshoek inklemmen van een scherp geslepen beitel in een houten blok was bedoeld om hout vlak te maken en op dikte te brengen om het vervolgens glad af te werken. Gaandeweg kwamen daar ook andere toepassingen bij, zoals het maken van messing- en groefverbindingen, sponningen en het aanbrengen van diverse profileringen.

Als we teruggaan naar de vroegste beschavingen is duidelijk dat de Egyptenaren ondanks hun technisch geavanceerd meubilair nog niet over een schaaf beschikten. Het vlak maken van een oppervlak gebeurde bij hen nog met een dissel.

De Grieken hadden een woord voor de schaaf: rhykané. Dit is voor nogal wat schrijvers aanleiding aan hen de uitvinding ervan toe te schrijven. Hoewel er geen enkel fysiek exemplaar uit deze periode is overgeleverd, maakt bestudering van meubilair en deuren uit die tijd het aannemelijk dat de Grieken inderdaad al schaven gebruikten. De eerste schaven die daadwerkelijk bewaard zijn gebleven, komen uit opgravingen in Pompeï en dateren dus van vóór 79 na Chr. Deze Romeinse

exemplaren zijn, ook voor onze hedendaagse ogen, onmiddellijk als schaven herkenbaar, ook al zijn de handvatten in het blok uitgesneden en niet zoals later op het blok gemonteerd.

De raam- en paneelconstructie (een raamwerk waarin panelen zitten opgesloten om de werking van het hout te compenseren en de constructie lichter te maken) werd voor het eerst door de Romeinen toegepast. Veel van het Romeins meubilair dat bewaard is gebleven, toont sporen van bewerkingen met de schaaf – waaronder de profielschaaf. Tot voor kort waren vrijwel alle gevonden Romeinse schaven, een twintigtal in totaal, van ijzer. In 2003 kwam echter uit een opgegraven schip, een rijnaak in de Meern bij Utrecht, een viertal houten schaven tevoorschijn: een geweldige vondst. Waarschijnlijk waren de meeste schaven van de Romeinen van hout, maar omdat dit materiaal slecht overleeft, is de foutieve indruk ontstaan dat ijzeren schaven er de norm waren.

Na de Romeinse tijd verdween de schaaf voor een periode van bijna duizend jaar zo goed als uit het zicht. Verbazingwekkend, gezien de innoverende technieken waarbij de schaaf een rol speelde. Afgezien van enkele geïsoleerde vondsten – waaronder vier kleine schaafjes, waarschijnlijk

bedoeld voor het maken van muziekinstrumenten, die gevonden werden in enkele Friese terpen – laat het weinige meubilair dat uit deze periode bekend is, geen sporen zien van het gebruik van een schaaf. Pas in de gotiek, toen de raam- en paneelconstructie werd herontdekt en de versieringen complexer werden, komt de schaaf eind veertiende eeuw terug als standaardgereedschap voor de meubelmaker. Er zijn echter zeer weinig exemplaren overgeleverd.

De vroegst bekende Nederlandse schaven na de Romeinse tijd, op de Friese schaafjes na, dateren van het einde van de zestiende eeuw. In het Rijksmuseum in Amsterdam bevindt zich een schaaf van de expeditie naar Nova Zembla uit 1597.

Vanaf het begin van de zeventiende eeuw ontwikkelde zich in Nederland een professionele schavenmakerij die zich kenmerkte door standaardisatie van het eindproduct: een wereldprimeur. Hiermee liep Nederland honderd jaar voor op Engeland. Nederlandse schaven – gemaakt in de gildetijd, dus tot ongeveer 1800 – waren over de hele wereld beroemd door het houtsnijwerk. De versieringen werden volgens enkele standaardpatronen, al of niet met een jaartal, aangebracht rond de monding van blok-, rei- en bossingschaven (waarmee de schuine kant aan een paneel wordt gemaakt). Dat de maker trots was op zijn product blijkt uit het feit dat hij zijn initialen, vergezeld van een fleur-de-lis of kroontje, als merkteken op de voorkant van de schaaf aanbracht. Aan de hand hiervan is het vaak mogelijk door archiefonderzoek de naam van de maker te achterhalen. In de zeventiende en achttiende

eeuw hebben in Nederland ongeveer tweehonderd schavenmakers gewerkt. Voornamelijk in Amsterdam en later ook in Rotterdam.

Aan het eind van de achttiende eeuw bracht in Engeland de introductie van de dubbele beitel een belangrijke vernieuwing. Tot die tijd was het zo smal mogelijk houden van de opening aan de onderzijde van de schaaf waar de beitel doorheen steekt de enige manier om een dunne krul te schaven. Houten schaven hadden echter als belangrijk nadeel dat naarmate de zool door gebruik sleet, de opening steeds groter werd. De dubbele beitel, een beitel met een daarop bevestigde keerbeitel, breekt de krul net boven het snijvlak, waardoor het hout minder tot uitscheuren neigt. De dikte van de krul is afhankelijk van de afstand tussen het snijvlak van de beitel en de keerbeitel.

Behalve in Engeland vond de dubbele beitel ook snel zijn toepassing in de Verenigde Staten en Nederland, tot dan toe de enige landen met een professionele schavenmakerij. Pas in de loop van de negentiende eeuw werden Duitsland en Frankrijk aan dit rijtje toegevoegd. In deze landen maakte de vakman nog lange tijd zijn eigen schaven.

In Nederland, en ook elders, werd in de loop van de negentiende eeuw de traditionele schavenmaker die handgemaakte schaven verkocht steeds meer verdrongen door grotere producenten die met machines werkten. Bovendien deed, tegelijk met de Industriële Revolutie, ook de metalen schaaf zijn intrede. Metalen schaven waren, zoals we eerder zagen, al bij de Romeinen bekend.

- 1 Benen schaafje met het daarin vastgeroeste beitelje, gedateerd tussen 700 en 1000, lengte 16,4 cm (Fries Museum Leeuwarden, collectie Koninklijk Fries Genootschap).
- 2 Blokschaaf uit de overwintering op Nova Zembla 1596-1597, gemaakt van beukenhout. Beitel en wig ontbreken (Collectie Rijksmuseum Amsterdam).
- 3 Een blokschaaf uit 1731 van Matthijs Rademaker in Amsterdam.
- 4 Een bossingschaaf uit 1786 van Jan Rijke in Amsterdam.
- 5 Een reischaf uit 1781 van Willem Evertsen in Amsterdam.

Met name in de tweede helft van de achttiende eeuw werden zij opnieuw populair, vooral in Engeland. Toch werden metalen schaven lange tijd alleen gebruikt door makers van muziek-instrumenten, met name piano's.

Rond het midden van de negentiende eeuw kwam daar verandering in toen de Amerikaanse uitvinder Leonard Bailey begon te experimenteren met een schaaf die geschikt was voor bredere toepassingen in het timmer- en meubelbedrijf. Zijn gietijzeren schaaf met een simpel instelmechanisme voor de beitel werd door Stanley op de markt gebracht en veroorzaakte een ware revolutie. Voor het eerst kon men beschikken over een schaaf met een grote mate van bedieningsgemak, waarmee zelfs een relatieve leek in staat was te werken. In Europa bleef onder vakmensen de houten schaaf nog lange tijd populair: een kwestie van gewoonte.

Ook al verkocht het Amerikaanse Stanley in het begin van de twintigste eeuw nog meer dan honderd verschillende typen metalen schaven, de hoogtijdagen van het handmatig schaven waren voorbij. De toenemende mechanisatie in

Metalen schaven waren al bij de Romeinen bekend

het timmerbedrijf en de meubelmakerij leidde in eerste instantie voor producenten van gereedschap tot forse inkrimping van het assortiment, later verdween een groot aantal gevestigde namen. Vooral na de oorlog ging het hard. Op het dieptepunt in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw waren er in Europa nog slechts enkele fabrikanten van houten schaven over. Op het gebied van metalen schaven bestonden, afgezien van enkele kleinere producenten, alleen Stanley en het Engelse Record nog. Het assortiment en de kwaliteit waren niet meer te vergelijken met de vooroorlogse situatie.

De koningin van de gereedschappen leek roemloos aan haar einde te komen, maar de markt onderging aan het eind van vorige eeuw een aantal veranderingen. Professionele meubelmakers en getalenteerde amateurs kregen steeds meer behoefte aan een kwalitatief goede schaaf, iets waar toenmalige producenten niet meer in voorzagen. Daarnaast kwam er onder invloed van een groeiende milieubeweging meer oog voor de nadelen van machinale houtbewerking en voor de schoonheid van een met de handschaaf afgewerkt oppervlak. Dit bood mogelijkheden voor nieuwe fabrikanten van kwaliteitsschaven – zoals Lie Nielsen en Veritas en vele anderen – en zokende de handschaaf, in haar meer dan tweeduizendjarige geschiedenis, toch nog een nieuwe bloeiperiode. ●

Dubbele beitel van Alexander Mathieson in Glasgow uit de 19e eeuw.

Een Amerikaanse Stanley Bailey nr. 6 schaaf van omstreeks 1900.

JONG GELEERD!

Remi Vreuls is 16 jaar. Hij zit op het technasium in Duiven. In zijn vrije tijd werkt hij graag met hout.

Wanneer ben je begonnen met houtbewerken?

“Toen ik elf was, zag ik op YouTube een filmpje van iemand die van een boomtak een ring maakte. Zelf maakte ik ringen van metaal, maar ik wilde het ook wel eens met hout proberen. Dat groeide uit tot een liefde voor hout.”

Dus je was al vroeg bezig met dingen maken. Waar komt die interesse vandaan?

“Het allereerste gevoel van iets maken komt van mijn ouders. Zij hebben het een en ander aan gereedschap, maar het is niet zo dat ze er hun baan van hebben gemaakt. De oom van mijn opa wel. Hij was vroeger meubelmaker. Van hem heb ik een werkbank en wat gereedschap gekregen.”

Waar werk je?

“Thuis in de garage, tussen de fietsen, staat mijn gereedschap. Ik koop het meestal

tweedehands en restaureer het zelf. Ik ben begonnen met schaven, daarna ging ik verder met bijlen. Ik ben een beetje een bijlenfreak. Elke keer als ik een mooie vind op een rommelmarkt koop ik hem. Ik heb ook een kleine lintzaagmachine en een kleine zaagtafel. Voor dat soort machines spaar ik of ik vraag ze voor mijn verjaardag.”

Wat doe je als je iets groots wil maken?

“Ik zit bij Maak-Lab. Dat is een werkplaats voor jongeren. Daar is veel ruimte. Eerst dacht ik dat het kinderachtig zou zijn, maar toen ik er binnenstapte en een heel grote, oude zaagtafel midden in de ruimte zag staan, wist ik: dit is niet voor kleine kinderen. In het begin kende ik niemand die met houtbewerken bezig was en had ik geen idee hoe ik aan spullen en gereedschap moest komen. Baptist bijvoorbeeld, die heb ik ook eerst moeten vinden. Maak-Lab heeft me daarbij geholpen.”

Hoe kom je op ideeën?

“Bijna alles wat je bedenkt, bestaat eigenlijk al. Soms krijg ik inspiratie door een filmpje. Soms door een bepaald stuk hout of omdat ik iets specifiek nodig heb.”

Waar ben je nu mee bezig?

“Ik ben bezig met een tas voor mijn bijlen. Ik fiets regelmatig naar een vriend van mij die ook bezig is met houtbewerken. Mijn bijlen steken dan bovenuit mijn rugzak. Daardoor kijken mensen me vaak raar aan. En ik ga een bokaal maken. Die opdracht heb ik gekregen van de gemeente Duiven, een hele eer!”

Wat is je droom?

“Een mooie werkplaats waar alles georganiseerd is en dat ik mijn geld zou kunnen verdienen met wat ik doe. Bijlen restaureren bijvoorbeeld. Al word ik daar niet rijk van, het is gewoon leuk om te doen.” ●

www.maak-lab.nl

STICHTING RECAP GEEFT MENS ÉN HOUT EEN TWEEDE LEVEN

In een sfeervol voormalig schoolgebouw in de Arnhemse wijk Geitenkamp bevindt zich, direct achter een zware, oude voordeur, de houtwerkplaats van Stichting Recap: een sociaal maatschappelijke onderneming die mensen én hout een tweede leven gunt. Frank Tomassen en Ramon Kaspers zijn de drijvende krachten achter dit initiatief. “Ons primaire doel is arbeidsparticipatie, ons middel is hout.”

"Kijk, dit is onze houtfreak, Thomas." Frank wijst naar een jongeman met een grote bos krullen die aan een grote werktafel in het midden van de werkplaats staat. "Hij valt mij zelfs in het weekend lastig om me te vertellen dat we iets moeten doen met de planken die we laatst van de zolder van dit gebouw hebben gehaald, omdat ze anders kromtrekken." Frank Tomassen knipoogt. "Dat vind ik niet erg, hoor. Moet je eens zien wat een prachtig hout dit is. Als je er geen verstand van hebt, zou je zo maar kunnen denken dat het grauwe bouwplanken zijn. Maar haal je het door de vandiktebank, dan kun je aan de nerven zien wat het echt is: honderd jaar oud grenen. Dat is niet eens meer te krijgen!"

Zo'n vier jaar geleden startten Frank en zijn compagnon Ramon Kaspers Stichting Recap. Inmiddels zijn er in de circulaire houtwerkplaats wekelijks tussen de vijftien en twintig mensen aan het werk, van statushouders tot ex-gedetineerden. "Hout is gemakkelijk om mee te werken. Het is geduldig materiaal", vertelt Frank. "Mensen hoeven geen ervaring met houtbewerken te hebben om hier aan de slag te gaan. Sommigen hebben nog nooit een frees in handen gehad, maar af en toe komt er iemand binnen waar wij weer van kunnen leren. Als we iets nieuws gaan maken, beslissen we ook vaak democratisch hoe we dat het beste kunnen doen."

Van oorsprong zijn de sociaal ondernemers geen meubelmakers. "Frank was beroepsmilitair en ik fotograaf", vertelt Ramon. "Wel hebben we allebei veel geklust." Behalve een volle rugzak aan ervaring in houtbewerking, misten de twee in het begin vooral gereedschap en materiaal. Frank: "Op een kleine subsidie van de gemeente na hadden we niks, dus schreeuwde ik van alle daken dat ik hout wilde. Kritisch was ik toen nog niet. Stonden we weer in een of andere schuur bij een stapel rommel; álles verspocht." Ramon knikt: "En we kregen ook veel oude meubeltjes van woonwinkels. Dat kun je vaak niet eens hout noemen natuurlijk." Gelukkig zaten er ook grote schatten tussen de gulle giften van bedrijven en particulieren. "Moet je maar eens kijken", roept Frank enthousiast, terwijl hij naar een keurig gesorteerde

wand vol gereedschap loopt. “Deze lijmklemmen hebben we gratis gekregen. Als je die moet kopen, ben je zo tegen de tweeduizend euro kwijt!”

Tafels en tafelbladen, daar concentreerden de twee zich in het begin op, maar gaandeweg leerden Frank en Ramon steeds meer dingen te maken. Eerst verkochten ze hun producten alleen aan particulieren, inmiddels zijn het vooral ook veel lokale bedrijven die Recap weten te vinden. “Circulair denken vergt investeringen. Alles wat we verdienen, gaat regelrecht de stichting in. We kopen er materialen en nieuw gereedschap van”, legt Frank uit. Ramon: “Nu we wat meer spek op de botten hebben, kunnen we kwaliteit aanschaffen. Dat leeft langer. We zijn nu regelmatig bij Baptist te vinden. Vier jaar geleden kon dat niet, hoor. En waar we ook blij mee zijn is onze CNC-router. Daarmee kunnen we echt alles maken.” Frank: “Dat is Ramons kindje. Hij is onze technische man.”

Een van Recaps successen is een lage opvouwbare tuinstoel gemaakt van latten, een Kentucky Chair. “Het ontwerp van de Kentucky Chair is niet van ons. Dat kregen we via een vrijwilliger. Hij zat zo lang door te zeuren over die stoel dat we hem maar zijn gaan maken”, grapt Frank. “Via een bouwmarkt hadden we net een halve container met vuren delen gekregen, dus die konden we daar mooi voor gebruiken. De Kentucky Chair lijkt simpel om te maken en het is ook zeker geen houtbewerking op universitair niveau, maar je moet wel weten wat je doet.”

Ruimte om meubels op te slaan heeft Recap nauwelijks, dus werken Frank en Ramon voornamelijk op

Ook in andere delen van het land zijn sociale houtwerkplaatsen te vinden. Een greep uit het aanbod!

- Zutphen: www.woodwerkers.nl
- Zwolle: www.binhout.nl
- Utrecht: www.plankstaal.com
- Groningen: www.derecycleacademie.nl
- Almere: www.re-tire.nl

bestelling. Voor een kerk maakten ze bijvoorbeeld twee banken, gemaakt van eiken tafelbladen die voor de stort bedoeld waren. “Midden in de opdracht was het geld ineens op, omdat er een lekkage was in de kerk”, aldus Ramon. “Maar we besloten toch door te gaan en de banken af te maken. Nu staan ze in onze webshop te wachten op een koper. Het zijn perfecte banken om in de wachtkamer van een tandarts of dokter neer te zetten.”

Het ontwerp van de banken is van Marco van den Boogert. Vier jaar geleden was hij de derde initiatiefnemer van Stichting Recap tot het lot anders bepaalde. Een dag voordat de ondernemers de sleutel van hun pand in handen kregen, kreeg Marco te horen dat hij Parkinson heeft. Frank: “Marco heeft ons lang met raad en daad bijgestaan, maar de belasting werd uiteindelijk te groot. Af en toe komt hij nog een kopje koffie drinken. En deze banken heeft hij dus getekend. Dat kan hij goed. Er komt geen schroef aan te pas! Hij is erg creatief, een echte handige Harry. Het is door hem dat ik het houtvirus heb gekregen. Vroeger gingen we samen naar de zolder van de Arnhemse Fijnhouthandel op cursus houtherkenning. Het is eigenlijk zijn schuld dat we hier zitten. Zonder Marco was Recap er nooit geweest.” ●

www.stichtingrecap.nl

'Ik wil me losmaken van hedendaagse vioolbouwtradities'

Wie beenviolen maakt, moet van veel markten thuis zijn. Natuurkunde, chemie, geschiedenis en houtsnijkunst: Geesje Liedmeier heeft het allemaal in de vingers. In haar werkplaats in het Gelderse Velp maakt zij viola's da gamba voor gambisten van over de hele wereld. Het meest opvallend aan haar instrumenten zijn de halzen. Die zijn voorzien van prachtige handgesneden mensen- of dierenkoppen. "De gamba is een oud instrument dat vroeger veel aan het hof werd gespeeld," vertelt Geesje. "Het had aanzien en werd daarom rijk gedecoreerd. Het was een statussymbool. Op schilderijen zie je vaak dat gamba's versierd zijn met hoofden van prinsessen. Dat doe ik ook graag hoor, een mooie Minerva met edelsteen bijvoorbeeld, maar nog liever maak ik dierenkoppen." Het bovenblad van een gamba bestaat uit zacht hout, meestal vuren. "Niet van de bouwmarkt natuurlijk, maar speciaal, langzaam gegroeid vurenhout. Voor de hals, de zijkant en achterkant gebruik ik meestal fruihoutsor-
ten, zoals walnoot, pruim of kers." Het maken van een gamba is precisiewerk en neemt veel tijd in beslag. Geesje maakt vier instrumenten per jaar, allemaal in opdracht.

www.liedmeier.nl

Haar hele verhaal is te vinden
op www.baptist.nl/noest.

IN BEELD

EERSTE HULP BIJ SLIJPEN EN WETTEN

Deel 1: handmatig slijpen en wetten

Goed snijdend gereedschap is het halve werk. Maar om veilig, prettig en succesvol te kunnen werken, moet het wel scherp zijn. Alex Hemme kwam in aanraking met houtbewerking toen hij een verwaarloosd woon- en winkelpand ging opknappen. Hij kreeg de smaak te pakken en belandde bij Baptist waar hij twintig jaar als verkoopmedewerker werkte. Inmiddels is hij met pensioen, maar nog steeds weet Alex alles over het slijpen en wetten van messen, zagen, schaven, beitels, bijlen en gutsen. In deze editie vertelt hij over verschillende hulpmiddelen voor handmatig slijpen en wetten, met name slijp- en wetstenen.

Meer weten over
slijpen of wetten?

Voor het handmatig slijpen en wetten van snijdend gereedschap bestaan verschillende slijpmiddelen, zoals schuurpapier, wetpasta's en slijp- en wetstenen. Bovendien zijn er diverse hulpstukken en methodes om uit te kiezen. Een beginnend houtbewerker heeft er een behoorlijke klus aan uit te vinden welk slijpmiddel, slijphulpstuk en welke slijptechniek het beste past bij zijn situatie en het gereedschap dat hij scherp wil hebben en houden.

Het begin

Heel belangrijk bij het scherp houden van gereedschap is, allereerst, de kwaliteit van het staal. Wie pas begint met houtbewerken kan verstoeld staan van de prijs van hoogwaardig gereedschap, maar die is vrijwel altijd gerelateerd aan de kwaliteit van de materialen en de productiemethode. Gereedschap van hoogwaardig staal heeft een langere standtijd en blijft dus langer scherp. Niet bepaald onbelangrijk bij veelgebruikt gereedschap.

Slijpen of wetten

Slijpen geeft gereedschap de juiste scherpe hoek, wetten maakt deze scherper. Wie begint met scherp gereedschap, heeft dus niet met slijpen, maar met wetten te maken. Wetten is fijn slijpen. Fijn slijpen doe je met materialen als wetpasta in combinatie met leer, fijn slijppapier (korrel 1000, liefst nog fijner), harde natuurlijke wetstenen - zoals Arkansas stenen (in combinatie met wetolie) of fijnkorrelige fabrieksmatig geproduceerde wetstenen (korrel 1000 en hoger). Soms is het gebruik van een hulpstuk aan te raden. Een geleider bijvoorbeeld, voor vlakke steek- en schaafbeitels. Door niet te wetten met het scherp naar voren maar in een terugtrekkende beweging, slijt het slijpmateriaal minder. Dit is vooral aan de orde bij het gebruik van middelen waarbij het slijpmateriaal op een drager van ander materiaal zit. Denk daarbij aan diamantstenen. Bij een massieve wetsteen uit één materiaal is de beweging minder van belang. Voor de laatste fase of voor lastige, kleine snijgereedschappen is een wetblok met wetpasta een geschikte manier om het gereedschap goed scherp te krijgen.

Tip van Alex!

Maak zelf een wetleerhouder. Lijm twee stukken MDF van 18 millimeter dik aan elkaar tot een blok en plak er leer op. Dat leer moet zo dun mogelijk zijn. Doe je dat niet en is het te dik, dan drukt het gereedschap in het leer. Daardoor wordt de vouw van het gereedschap van voor naar achteren enigszins rond en werkt het niet meer naar behoren. Vervuult het leer door intensief gebruik? Veeg het dan schoon met grof schuurpapier.

Bekijk de diverse wetleerhouders

Slijpstenen

Slijpstenen zijn de meest gebruikte slijpmiddelen voor het scherp maken en houden van snijdend gereedschap. Bij slijpen en wetten komt het afgeslepen metaal op de steen terecht. Ook van de steen zelf komt materiaal vrij. Om het metaalslijpsel af te voeren, zodat het zich niet vastzet op de steen, wordt vloeistof gebruikt: water of olie. Welke van de twee vloeistoffen heeft te maken met de hardheid van de slijpsteen.

Oliestenen

Oliestenen zijn stenen die vaak uit één soort materiaal bestaan. Vaak is dat silica, dat ook in kwarts voorkomt. De Arkansas steen is daar een goed voorbeeld van. Dit is een harde slijpsteen die heel langzaam slijt. Een flinke Arkansas steen gaat meer dan een leven lang mee. Omdat een oliesteen bijna niet slijt, wordt het metaalslijpsel dat van het gereedschap loskomt tijdens het slijpen of wetten niet gemakkelijk afgevoerd. Het metaalslijpsel, dat bestaat uit heel kleine metaaldeeltjes, kan op de steen blijven liggen waardoor de slijpsteen niet meer goed werkt. Wat nog erger is: de deeltjes kunnen ook in de poriën van de steen terechtkomen en daar achterblijven. Wie water gebruikt om het metaalslijpsel af te voeren, heeft grote kans dat de deeltjes daar gaan roesten. Hierdoor slijbt de steen dicht. Om dat te verhelpen is het nodig om een laagje van de steen af te slijpen met een iets grovere, hardere steen. Diamant bijvoorbeeld. Met olie is dat probleem niet aan de orde. Olie voorkomt roest en tot op zekere hoogte ook het achterblijven en binnendringen van metaaldeeltjes. Oliestenen worden vanwege hun hardheid en fijnheid gebruikt voor het wetten van gereedschap. Er bestaat een harde steen die wel met water gebruikt kan worden, de Coticule. Deze steen uit België slijt iets sneller dan een Arkansas.

Meer weten over oliestenen?

Waterstenen

De meeste waterstenen komen uit Japan, maar ook in China en Mexico worden ze gemaakt. Een watersteen wordt vaak kunstmatig gebonden. Dat kan als volgt in zijn werk gaan: een harde steen wordt vermalen tot heel kleine deeltjes van een gewenste grootte en vermengd met fijne silicadeeltjes en heel fijne klei. Dan wordt er een steen van gebakken. Als deze steen met water wordt gebruikt, dan lost de klei op en komen de silicadeeltjes vrij. Die gaan over het oppervlakte van de steen rollen. Door het gebruik van de steen komen er steeds nieuwe rollende silicadeeltjes vrij. Een watersteen is te vergelijken met een heel dikke stapel schuurpapier waarbij er steeds een nieuw vel schuurpapier aan de oppervlakte komt als de laag erboven opgebruikt is. Waterstenen zijn zachte stenen.

Arkansas steen met olie.

Japanse wetstenen.

Diamantstenen.

Discipline

Discipline is het toverwoord als het gaat om het scherp houden van gereedschap, vindt Alex. In Japan weten ze er alles van. Het verhaal gaat dat een oude Japanse meester-meubelmaker door gedisciplineerd met zijn gereedschap om te gaan in zijn beroepsleven maar één set steekbeitels gebruikt.

Wat is discipline? Volgens Alex betekent het dit: draai geen schroef los met een steekbeitel en gebruik gereedschap waar het voor gemaakt is, leg gereedschap niet los door elkaar en gebruik een foedraal en, last but not least, wees op tijd met het scherp van gereedschap. Een botte beitel scherp krijgen vraagt namelijk niet alleen meer tijd, maar ook meer kennis en vakmanschap. Wet liever vaak en kort, dan te weinig en lang.

In tegenstelling tot oliestenen slijpen én slijten ze sneller. Het voordeel van die snelle slijtage is dat eventueel achtergebleven metaalslijpsel vanzelf van de steen verdwijnt. Daardoor is er geen kans op roest en kan er op zachte slijpstenen water gebruikt worden. Nadeel is dat waterstenen sneller hun vlakheid verliezen. Er kan een holte ontstaan in het midden van de steen of de steen kan op de breedte haar vlakke verliezen. Waterstenen moeten daarom regelmatig gevakt worden.

*Meer weten
over waterstenen?*

Tip van Alex!

Wie vaak vlak, hoeft zijn watersteen alleen - droog - met de gebruikskant op een vlakke ondergrond te bewegen, zoals een dik stuk MDF waarop een goede kwaliteit schuurpapier is gelijmd. Of je neemt een speciale vlaksteen met een grove korrel. Voordat je begint, markeer je de steen met potloodstrepen. Beweeg de steen dan even over de beschreven vlakplaat en controleer vervolgens of alle strepen weg zijn. Doe dat niet langer dan nodig is. De steen moet vlak worden, niet glad. Is je watersteen te dun? Lijm hem vast op een watervaste ondergrond. Multiplex bijvoorbeeld, of teakhout.

Diamantstenen

Diamantstenen zijn een verhaal apart. Ze bestaan uit een metalen drager waarop via een galvanisatieproces industriediamanten zijn vastgezet. Industriediamanten behoren tot de hardste materialen die er zijn en worden in verschillende grofheden geleverd. Bij sommige diamantstenen is de maat van de gebruikte diamant-

deeltjes enigszins variabel. Bij diamantstenen van hogere kwaliteit zijn de diamantdeeltjes op maat geselecteerd, dat maakt ze nog duurzamer. De slijtage van een diamantsteen zit hem niet in de afname van de steen zelf, maar heeft te maken met het losbreken en verdwijnen van de afzonderlijke diamantkristallen. Door het slijpen gaat de snede van het gereedschap over het oppervlak van de steen waardoor de deeltjes die boven de anderen deeltjes uitsteken eruit worden gestoten. Als de gebruikte deeltjes erg verschillend van maat zijn, dan gaat dat losbreken snel. Bij vrijwel gelijke deeltjes gebeurt dat langzaam. Het uiteindelijke resultaat is dat een diamantsteen steeds fijner gaat slijpen, omdat de grofste deeltjes het eerst verdwijnen.

Ook van invloed op het slijtproces zijn de kracht van het gereedschap op de steen en de beweging van het gereedschap over de steen. Door weinig kracht te zetten, maar ook door met het scherp naar achter te bewegen, is de kans op het los stoten van diamantdeeltjes kleiner: beter voor de steen en het gereedschap. ●

*Meer weten over
diamantstenen?*

Tip van Alex!

Ook bij diamantstenen dien je altijd water te gebruiken. De steen slijt zo minder snel. Aan het water kun je een drupje afwasmiddel toevoegen. Hierdoor gaat het slijpsel dat loskomt op het water liggen en verstopt het zich niet tussen de steen en het gereedschap. Het Amerikaanse merk DMT lost dit op door kleine ronde verlagings in de steen aan te brengen (de kenmerkende gekleurde rondjes) waar het slijpsel in kan liggen.

Korrel

De ene korrel is de andere niet. Allereerst worden er verschillende meeteenheden gebruikt voor schuurpapier, diamantstenen en gebonden stenen. Korrel 1000 bij een diamantsteen is daarvoor veel grover dan een korrel 1000 wetsteen. Ook binnen de gebonden stenen zijn de eenheden niet vergelijkbaar. Fabrikanten gebruiken een andere basis en ander slijpmateriaal, waardoor ze afwijken van elkaar. Het advies is dan ook om één serie te kiezen en binnen die serie twee of meerdere stenen aan te schaffen. Bijvoorbeeld eentje met korrel 1000 en korrel 4000 of een combinatie 1000-3000-6000. Daarnaast is het nodig om na een korrel 1000 diamantsteen de stap naar een wetsteen korrel 1000 te maken en dan verder te verfijnen.

118 tafeltjes en nog niet klaar

118 tafeltjes. Zo veel heeft meubelmaker (“ik noem mezelf liever geen kunstenaar”) Bert Aalbers er al gemaakt. Geïnspireerd door gebeurtenissen uit zijn leven, maar ook door kunstenaars, herinneringen, voorwerpen of door het hout zelf. “Toen ik er dertig had gemaakt, vroegen mensen hoe lang ik hiermee door dacht te gaan. Honderd is een mooi aantal, bedacht ik toen.” Het liep anders dan gedacht: na het negen-en-negentigste tafeltje werd de vrouw van Bert ziek en overleed. Het tafeltjesproject lag anderhalf jaar stil. Het honderdste tafeltje, ‘De Overtocht’, werd een eerbetoon aan zijn vrouw. Ook maakte Bert een fotoboek over zijn 100 tafeltjes. En hij ging door met tafeltjes maken. Het tafeltje in zijn handen op de foto draait om de ingewikkelde houtverbindingen die zijn gebruikt, vertelt Bert: “Dit tafeltje heeft Nejiri Arigata houtverbindingen. Een moeilijk tafeltje. En deze heeft ook nog eens een dubbele lijn, je maakt de verbinding als het ware twee keer.” Inspiratie vindt Bert overal. “Soms heb ik een voorwerp dat voor inspiratie zorgt of ik ben geïnspireerd door anderen zoals meubelmaker Gerrit Rietveld of schilder Dick Ket (tafeltje links op de foto, red).” Momenteel werkt Bert aan nummer 119. Hoeveel tafeltjes hij nog gaat maken, weet hij niet. “Ik heb geen einddoel, ik ga gewoon door. Maar als ik morgen geen zin meer heb, hou ik meteen op.”

www.bertaalbers.nl

IN BEELD

Lees meer over de tafeltjes
van Bert op de site van
Baptist.nl/noest.

Meester Peter Peer:

“Onlangs mocht ik mijn 750ste cursist verwelkomen! Zij komen vooral langs voor workshops in mijn werkplaats, maar ik geef ook online les, maak video's en houd digitale vragenuurtjes. Mijn favoriete hout in een cursus is esdoorn: het werkt fijn, stoft niet te veel en geeft mooie krullen. Houtdraaien is de veiligste manier van werken: je hout draait, je gereedschap staat stil. Maar je moet wel op een aantal dingen letten! Dat is ook mijn insteek in elke cursus: je moet veilig kunnen werken. Ik ben wel gebrand op die basiszaken. Met wat je hier in één dag leert, kun je weer verder. Soms gaat het in de laatste vijf minuten van een cursus nog mis en steekt iemand door de bodem. Ik vertel vooraf altijd dat dit een keer gaat gebeuren, zodat je je erop kunt voorbereiden.

Zelf heb ik het draaien geleerd via YouTube, dat raad ik niemand aan. De video's zijn heel wisselend van kwaliteit, niemand laat het goed zien en iedereen gebruikt andere gereedschappen. Hoe leuk het is, dat heb ik wel van YouTube. Met een echt goede draaibank, slijpmachine en gutsen ging het bij mij gelukkig al een stuk beter. Ook nam ik wel eens filmpjes op van mezelf om later weer terug te kijken en mezelf feedback te geven. Wat ik mijn leerlingen ook meegeef: omarm de imperfectie. En zelf leer ik tegelijkertijd omgaan met de perfectiedrang van anderen.”

www.peterpeer.nl

LEERLING EN MEESTER

Van wie heb je als houtbewerker het meeste geleerd? Wat vindt de meester de belangrijkste les en valt er eigenlijk zelf nog wat te leren? In de rubriek Leerling en Meester spreken we elke keer een leerling en zijn of haar leermeester.

Leerling Ingrid Veldhuizen:

“Ik heb drie keer een cursus gedaan bij Peter, waarvan één online. Ik moet vooral leren door te ervaren, dat werkt voor mij het beste. Anderhalf jaar geleden zag ik ergens houten ringen en dacht ik: dát wil ik maken. Toen heb ik een klein draaibankje gekocht, maar ik wilde ook op een grote draaibank werken. Dat doe je echter niet zomaar zelf, dus toen kwam ik bij Peter terecht. Zijn enthousiasme werkt aanstekelijk. Bij hem heb ik een cursus spindeldraaien gevolgd, mét grote draaibank. Je leert dan vooral omgaan met je gereedschap, kijken naar je hout en enthousiast worden van houtkrullen. Online heb ik een cursus schaaldraaien gedaan, dat lukte ook.

Ik kijk nu anders naar hout, zie overal schalen in. Als mijn broer hout zaagt voor de kachel, dan sta ik er met mijn neus bovenop. De belangrijkste les die ik van Peter heb geleerd, is: zorg dat de basis goed is. Dus: ga op de goede manier om met je gereedschap, slijp het goed en regelmatig. Als dat goed is, dan durf je ook te bewerken. Houtdraaien geeft mij ontspanning en helpt me uit mijn hoofd te komen. Ik word er zen van. Mijn mooiste werkstuk? Eerst ben je al blij als iets rond is, daarna komt de verfijning. Dan moet het nog dunner en perfecter. Mijn perfectionisme kan ik nog niet goed loslaten. Ik zou soms gewoon een stuk erop moeten zetten en draaien, zonder resultaat, maar dat is lastig. Uit een mooi stuk hout moet toch iets moois komen.”

BOEKEN TIPS

Man & Werkplaats

Auteurs: Otto Kalkhoven en Anja Lodder

Prijs: € 23,50 incl. btw

Laat je meenemen in de werkplaatsen van dertig mannen met twee rechterhanden en een grote passie voor vakmanschap, techniek en gereedschap.

Mannen die antieke auto's, fietsen, motoren en trekkers restaureren. Maar ook creatievelingen die gereedschap smeden, hout bewerken, historische wapens reconstrueren, vliegtuigen bouwen of glassculpturen blazen. Wat gebeurt er in al die schuren, garages en loodsen? Of in die koeienstal of dat fort? Je krijgt een kans om wanden vol gereedschappen, historische of juist eigentijdse machines en kisten en lades vol onderdelen te bekijken. Dit zijn de verhalen over vakmanschap en liefde voor het ambacht. Het spat van elke foto af!

Sharp

Auteur: Sean Hellman

Prijs: € 34,45 incl. btw

Dit is waarschijnlijk het meest complete (Engelstalige) boek over het slijpen van houtbewerkingsgereedschappen. Wie wist dat we zoveel verschillende gereedschappen

konden slijpen en ze zo langer mee konden laten gaan? Het is goed voor de planeet om te repareren en opnieuw te gebruiken en dit boek is een praktische gids over het 'hoe'! Sharp is een boek dat de lezer door de principes en praktijk van het slijpen leidt. Van definities en eisen in het hoofdstuk 'What is Sharp?' tot hoofdstukken die de randgeometrie uitleggen, hoe de rand te observeren om de juiste slijpprocedures te bepalen en alles over schuurmiddelen (inclusief handgereedschap, evenals door mensen aangedreven en werktuigmachines). Inbegrepen zijn gedetailleerde, stapsgewijze instructies voor zoveel soorten randgereedschap als in het boek passen. Er is een heel hoofdstuk gewijd aan plannen en instructies voor tijdsbesparende, effectieve mallen en handleidingen.

Houtbewerken

Auteur: Stephen Corbett

Prijs: € 19,95 incl. btw

Houtbewerken is een uitstekende gids voor zowel beginnende als gevorderde hobbyisten. Deze gids bevat meer dan twintig mooie en praktische ontwerpen om te oefenen en meer ervaring op te doen met houtbewerken. Door de stap voor stap foto's en de duidelijke instructies is dit boek een zeer volledige handleiding voor houtbewerking. Het bevat uitgebreide hoofdstukken over handgereedschap, elektrische apparatuur en het gebruik ervan, over het opdoen van ervaring en het leren van goede technieken voor houtbewerking, over het maken van eenvoudige en gecompliceerde verbindingen en over de afwerking. Dit praktische handboek van Stephen Corbett was voorheen de Minibijbel Houtbewerken, het boekje met de oranje voorkant.

Vers Hout

Auteurs: Sjoors van der Meer en Job Suijker

Prijs: € 24,95 incl. btw

Hoe werk je veilig met een bijl? Hoe snij je een lepel? En hoe maak je een schaafbok of een stoel? Dit en nog heel veel meer; het staat allemaal in Vers Hout.

Een boek vol technieken en achtergronden over bomen, ambacht en hout.

Sjoors van der Meer en Job Suijker nemen je mee in de rijke en magische wereld van bomen, hout en ambacht. Ze laten zien hoe je met eenvoudige gereedschappen en eeuwenoude technieken unieke werkstukken kunt maken van vers geoogst rondhout. Je werkplaats is de tuin, de huiskamer of, het mooiste, het bos. De boomstammen of takken die je voor het vershoutambacht nodig hebt zijn overal te verkrijgen. Niet alleen in bosrijk gebied, maar ook in de stad kun je kap- en snoeihout vinden. De auteurs beschrijven de technieken om vers hout te bewerken en gebruiken daarbij handgereedschappen als de bijl, het splijtzer, het haalmes en de avegaar. Stap voor stap laten ze zien hoe je hiermee gebruiksvoorwerpen als een lepel, een krukje, stoel, een houten hamer of een schaafbok maakt.

Bestel de boeken via
deze QR-code

NOESTE WOORDZOEKER

N	L	H	A	P	G	K	B	P	O	T	L	O	O	D
E	E	O	M	H	A	K	W	A	L	I	T	E	I	T
K	K	B	B	A	A	H	A	E	P	N	E	K	A	M
E	N	B	A	O	Z	D	C	E	R	T	U	T	E	N
I	I	Y	C	D	R	B	U	S	R	K	I	U	E	O
R	W	D	H	O	E	V	I	I	D	F	B	S	W	E
G	E	I	T	U	E	E	O	N	T	E	T	A	T	S
V	R	E	E	G	P	B	R	R	L	S	E	U	N	T
E	K	H	I	L	U	K	O	M	M	A	L	R	O	K
R	P	G	T	A	O	E	A	S	R	G	N	A	E	H
S	L	I	I	S	C	K	H	O	U	T	E	D	N	G
H	A	L	B	W	E	R	K	S	T	U	K	V	S	D
O	A	I	M	R	D	S	C	H	A	R	N	I	E	R
U	T	E	A	H	O	U	T	D	R	A	A	I	E	N
T	S	V	G	E	S	C	H	I	E	D	E	N	I	S

Aak
Ambacht
Ambitie
Baptist
Bos
Decoupeerzaag
Douglas
Duitsland
Gereedschap
Geschiedenis
Grieken
Hobby
Hout
Houtdraaien
Houtfreak

Inlands
Kwaliteit
Maken
Meubelmaker
Noest
Potlood
Scharnier
Veiligheid
Vershout
Vormgeven
Werkbank
Werkplaats
Werkstuk
Winkel

Oplossing:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Stuur de oplossing
voor 1 december 2022 naar
support@baptist.nl en maak
kans op een Record Power
Sabre 250 lintzaagmachine
ter waarde van € 499,-!

In het volgende nummer o.a.:

- Eerste hulp bij slijpen en wetten
Deel 2: de juiste hoek
- Kijk op hout: finer
- Leermeester & leerling: Jan van Harskamp
- Klant in beeld: Wiel Toussaint

Gratis parkeren en makkelijk bereikbaar vanaf de A12 en N325.